

Toussaint ar Garrek : Kergrist-Moelou 1862 – Montroulez 1939.

Moueziou an Abardaez-noz

Bet embannet e 1935.

Modernnaet eo bet an doare-skriva.

« Pa oan yaouank, me a gane :
Pa'z on deut koz, me 'gan iveau.
(Barzaz Breiz, Diougan Gwenc'hlan).

Taolenn

Kentskrid.

Kan emgleo ar varzed

Pedenn da Zantez Anna Wened.

An delenn hag ar barz.

Pez a gar ar Breizad.

Kaerder va bro.

Kerne.

Treger.

Leon.

Gwened.

Bugaleaj Breiz.

Sant Erwan er baradoz.

Ar valaneg.

Ar pardon.

War vez eun êlig.

Mor Breiz.

Bleun-Ed-Du.

Son al lann.

Son ar spern-gwenn.

Son an eured.

Son fleurenn ar yaouankiz.

Son ar jistr.

Son ar gwin-ardant.

Son va Mestrezig.

Son ar Hemener.

Son Nigoudenn.

Son kleier Sant-Martin.

Kousk, soudard Breiz-Izel.

Gwerz ar plahig kollet er gêr vraz.

Gwerz ar zoudard divroet.

Gwerz : Kalon Vreizadez.

Gwerz war stad ar brezoneg.

Enor d'ar brezoneg !

Bet e oant bet.

Nemed unan.

Ar brasa.

Goude koan.

En enor da Daoleziz maro evid ar vro.

Kan ar higi.

Miziou Breiz.

Distro (Sonadenn).

Diskar-amzer (sonadenn).

D'ar barz Quellien.

Da Vrizeug.

Da Fañch an Uhel.

Da Prosper Proux.

Da Vleimor.

Aveliou Breiz.

Disput.

Ar havell.

Maro ar houër.

Hun ar Barz.

Ar Pal na dizer ket.

Pa ne vefom ken.

Kentskrid

Sell en-dro dit, Breizad, nag a draou kaer a zo
Nag a gledour yahuz, nag a vadelezio'
A ro da Vreiz-Izel stumm eur gwir varadoz !

War da vro 'n-eus taolet ar Hrouer e vennoz :
Ne vez na rust ar goañv na direiz an tommder ;
Bezañ 'vez da bep koulz ar bloaz bleuniou seder,
C'hwez mor en diavêz, c'hwez mél en diabarz.
Te 'glev kana gand ar mesaer ha gand ar barz
Kanaouennou gwechall, divinim ha dinoaz ;
Te 'wel an den gwirion ha dremm ar Bed en noaz.
Kredennou don a zalh en-dro dit eürusted ;
Pep koun ha pep doujañs en Breiz a vev bepred,
Ha da dud koz a drid 'n o gwele douar yen
Pa welont o giziou miret gand o mibien.

Med, e-pad ma kanez dineh dre da vêziou,
Ha te 'glev o tremen du-hont dreist ar hériou
Eun avel a drubuill, a glemm hag a gounnar,
'Vel eur yudadenn forz leusket gand an douar ?
Ha te 'glev pep bihan o chali war bep braz,
Mouez ar youlou fallagr o sevel gwasoh-gwaz,
Hag ar bed o tistrei d'an dizurziou mezuz
Dre ma varv ar goulou degaset gand Jezuz ?

Prestig, evel chas klañv, 'teufont da 'n em zebri :

Gwaz da neb 'vo trehet ! E blanedenn 'vo kri',
Dindan treid ar hrefiavañ 'vo friket didruez.
Peb den intento kad e damm euz ar vuhez
Pa 'nevo ken a gred d'e zigoll er bed all,
Nag, eur wech douaret, seurt ebed da hedal
Nemed distrei, korv paour kouezet en breinadur,
D'eun netraig euzuz lonket gand an Natur !

.....

E-giz eur bugelig gwaskedet 'n e gavell,
O ! Breizad, a beb droug hag a beb gwall avel
Te 'zo divennet mad en ez proig didro.
Dizaon rag ar gwalarn hag an amzer haro,
Te 'zo 'vel eur vleuñvenn maget 'n eul liorz kled,
Ha dispar he doare gand chom eno bepred.

Hogen, ma treh warnout ar zorhenn faizuz
Da weloud traou nevez pe kériou dudiuz,
Ma vez dishriennet 'vel eun tammig plantenn,
Te 'ruillo dihaloud dindan ar gorventenn.

Chom, bleuñvenn, el liorz a beb droug diwallet,
Chom, Breizad kêz, dindan mantell vén an Oaled !

Kan emgleo ar varzed

(War don "Bro goz ma zadou")

Ni bar-zed a gal-on, Kâ-romphon ze - lenn, Gant dou-jans ha
pre-der sti-gnomp hec-her-den, Di- wal-lomp ne teu-fê, Ga -
-nemp da de- vel, Kâ-nomp war-ni be - te mer - vel —
Te - lenn zan-tel, te - lenn ar - vor, Dreist an drouz
hag-an a - vel vôr, Son a-tao da zerc' hel én - vor.

Ni, barzed a galon, karom on Zelenn,
Gand doujañs ha preder stignom he herden
Diwallom ne deufe ganem da devel,
Kanom warni bete mervel.

Diskan

Telenn zantel, telenn Arvor,
Dreist an trouz hag an avel-vor
Son atao da zerhel eñvor.

Evel kan ar mor braz douget d'an aochou,
Mouez Awen Breiz-Izel dreist ar hantvejou
A deu dem hirnerzet gand barzed gwechall ;
Mirom outi da vond da fall.

Dre bark ar sperejou, taolom an hadenn,
Etre deh ha warhoaz, skoulmom ar chadenn,
Eur chadenn ha na vo birviken torret,
Maillet gand daouarn Brezoned.

Gopr ebed na lore n'on-bo da hedal
Nemed goap ha dispriz a-ber an dud all ;
Savom 'eneb an dud galloud on ene
'Eneb ar bed ar wirione'.

Ne vefom ken war-dro pa vo da vedi :
Med on horv en douar 'lammo gand dudi
Mar deu dreist on roudou karantez da ren,
Mar vleunia Breiz war on foultern.

Pedenn da Zantez Anna Wened

Mamm da Va - ri Mamm goz da Vab Dou-e —, Pri - zit war
Vreiz tol eur zell a dru-e —, Ho pet éñ-vor Zan-
- tez An-na We-ned —, E-moc'h i -- ve mamm
an holl Vre-zo - ned —

Mamm da Vari, mamm-goz da Vab Doue,
Prizit war Vreiz taol eur zell a drue' :
Ho-pet eñvor, Santez Anna Wened,
Emaoh iveau mamm an oll Vrezoned.

On stad 'zo kriz, on labouriou kaled,
Ha paourentez noz-deiz 'kogn an oaled ;
C'hwi eo on mamm, Santez Anna Wened,
Dalhit nerzuz kalon ho Prezoned.

Goapaet e vez ar spi 'ra dem gedal
Deuz on foaniou digoll en eur bed all ;
C'hwi eo on mamm, Santez Anna Wened,
Dalhit 'n he za' feiz koz ar Vrezoned.

Yezou nevez, yezou deuz a beb bro
D'on brezoneg a glask rei ar maro ;
C'hwi eo on mamm, Santez Anna Wened,
Diwallit mad yez kaer ar Vrezoned.

Diwar-benn liou ha diwar-benn geriou
E sav brezel war-mêz hag er hériou ;
C'hwi eo on mamm, Santez Anna Wened,
Grit ma chomo breudeur ar Vrezoned ;

Ma 'n em gavim, eun devez da zoned,
Da virviken eüruz hag unanet
En-dro d'on mamm, Santez Anna Wened,
Er baradoz, gwir vro ar Vrezoned !

An delenn hag ar barz

An Delenn

Sav alese, barzig ; tenn din euz va halon
Ar veuleudi gaerrañ hag al lirzinnañ zon.

Ar Barz

Na perag kana ken ? – Rafom ket well ehan
Pegwir den, pa ganom, ne zelaou ouz on han ?
-Koulz eo terri dioustu va fluenn dizehet
Ha mouga ‘vid eur wech da vouez ankounahet.
Trubard eo ar bed oll e-keñver ar varzed :
Euz a-dost o meuler, ‘dreg o hein ‘vez c’hoarzet,
Ha, mar bez sellet piz, war o fenn ne gaver
‘Med eur gurunenn spern ‘vel hini on Zalver.
Kanet a-walh on-eus on-daou war an douar
Evid eur bed goapaer ha kalonou klouar ;
Er bed all, unanet gand laz-kan’ an Èlez,
Ni ‘zavo gwerziou kaer ‘hed ar beurbadelez.

An Delenn

Daoust hag ar barz a gan ‘vid ma vo selaouet ?-
Gra ‘vel an eostig-noz : e vouezig alaouret
Ne oar ket c’hwitellad soniou a garante’
Nemed pell diouz an dud, diouz an trouz hag an de’.
Gra ‘vel an alhweder, a gan ‘toull dor an neñv
Pa ne glev tro-war-dro ‘med sioulder ar mene’.
‘Vid ar bed da hoapaad, ‘vid an dud da hoarzin,
Bale war ar roudou digoret gand Marzin ;
Kan atao kement tra ‘zo da vezañ karet,
Ha sav da benn n’eus forz ‘vo lavaret.

Ar Barz

Ha petra ‘ganin dit, va zelennig feal ?-
Kement son kaer a oa eet gand ar re all.
Dre liorz ar varzed ar haerra sperejou,
O kutuill an oll fruez hag an oll bokedou,
N’o-deus lezet netra gand ar re ziweza’
Med traou koz hag a lak al lenner da fêza ;
Kaer ‘m-eus sevel va fenn etrezeg ar stered,
Digomz eo va genou, goullo ‘chom va spered.

An Delenn

N’eo ket er penn, n’eo ket er genou e klasker
Pa ver e gwirionez c’hoanteg da zoniou kaer ;
Tostoh d’ene an den, donnoh en diabarz
‘N hini ‘klever ar vouez a dle dihun ar barz.
Er galon ‘n hini ‘strink mammenn ar wir vuhez,
Moueziou ar Vad, an Eeun, ar Haerder, an Druez ;
Selaou pegen skiltruz e komzont en ez kreiz
Ha kan, nag e ve ken ; ‘vid meuli da vamm Breiz.

Ar Barz

Senti ‘rankan ouzit ha, daoust d’ar bed goapaer,
Euz a zeun va halon¹ e kanin va bro gaer.
War-zao, va zelennig, ro din nerz ha skoazell,
Ha kanom unanet meuleudi Breiz-Izel !

¹ Euz a zeun va halon : euz deun va halon.

Pez a gar ar Breizad

Bal-le-et 'm'eus Ke-ment bro-zo bru-det dre ar bed
Broiou ton ha gwas-Ke-det, ha pin-vi-dik meur-bed, Met neb lec'h n'am eus Ka-vet par da vro ma c'ha-vel Kaerra bro' zeus er bed-mañ eo va bro Breiz I-zel

Baleet 'm-eus kement bro 'zo brudet dre ar bed,
Broiou tomm ha gwaskedet, ha pinvidig-meurbed ;
Med neb leh n'em-eus kavet par da vro ma havell,
Kaerra bro 'z eus er bed-mañ eo va bro Breiz-Izel.

Gwel't am-eus gwez ken uhel evel tour Landreger
O sevel sonn ha lorhuz o divreh 'kreiz an êr ;
'Velkent e karan muioh klevoud son an avel,
En dervennou koz maneg² dre goajou Breiz-Izel.

Gwel't am-eus ar merhed koant a ren er hêriou braz,
Ar re 'n em lah ar wazed 'vid o daoulagad glaz ;
Koulskoude, flour o jodig ha ruz-gwad o muzell,
Eo koantoh 'vid ar re-ze paotrezed Breiz-Izel.

Tridet he-deus va halon, c'hoarzet va daoulagad
Dirag bleuniou burzuduz, bleuniou leun a hwez-vad ;
Gand muioh a blijadur e taolan c'hoaz eur zell
War ar bleuñ aour a lugern dindan heol Breiz-Izel.

Gwel't am-eus an traou nevez bet savet er hêriou,
E chome darn diraze digor frank o genou ;
Nebeud eñvor koulskoude a zalh an Tour Eiffel
'Keñver ar vein milvloazieg 'n o zav e Breiz-Izel.

Klevet am-eus kanerien, kanerezed dispar,
Meulet-braz hag anavezet e pep korn an douar ;
Med pegement eo bravoh, 'lein ar menez uhel,
Hollaika 'r vesaerien en yez koz Breiz-Izel.

Klevet am-eus bet iveau, e-kreiz an noz du-dall,
Dreist ar blénenn spouronet al leon o yudal ;

² maneg : man zo warno.

Spontusoh c'hoaz eo klevoud ar horn-boud a vrezel
O hervel d'an emgannou paotred stard Breiz-Izel.

'Vid on hoabrenn da vezañ koumouluz a-wechou,
On lann da vezañ dreineg ha treitour on aochou,
Ar wella vro da vevañ, an dousa da verval,
An hini 'garan dreist-oll, eo va bro Breiz-Izel.

Kaerder va bro

The musical score consists of three staves of music in common time (indicated by '6/8'). The first staff starts with a treble clef, the second with an alto clef, and the third with a bass clef. The lyrics are written below each staff. The music features various note values including eighth and sixteenth notes, with rests and dynamic markings like 'p' (piano).

Pe - gen Kaer out, va Breiz gou - ri - zet gant ar - mōr, War da zae bleuñ me -
-len dre bep am - zer di - gor, Ha - war da ger - c'hem no - az dan -
-te - lez me - ne - ou, Hag en dro d'es spe - red eur vou - gennhun - vre - ou —

Pegen kaer out, va Breiz, gourizet gand ar mor,
War da zae bleuñ melen dre bep amzer digor,
Ha war da gerhenn noaz dantelez meneziou,
Hag en-dro d'az spered eur vogenn huñvreou !

Pegen kaer out, va Breiz, dindan da goajou don
Leun a richan eostig hag hirvoudou kudon,
'Leh ma klev da skouarn, e-kreiz klemm an avel,
Mouez an amzeriou bet damantuz o sevel !

Pegen kaer out, va Breiz, war da lanneg haro,
'Leh ma wask ar vein braz brezelourien varo,
'Leh ma hall da spered, diroll ha dibreder,
Nijal beteg an neñv da heul an alhweder.

Pegen kaer out, va Breiz, a-zeun da draoniennou,
'Leh ma kren en dour sklér prajou koant, flourennou,
Ohen braz o peuri, gwez uhel o tridal,
Ha stennet dindanne bolzou glaz ar bed all !

Pegen kaer out, va Breiz,, war gribenn da vene',
'Leh ma chom kreñv ar horv ha seder an ene,
'Leh ma tispak tro-dro, skedusa kurunenn,
Kériou gwenn, touriou moan stlabezet er blénenn.

Pegen kaer out, va Breiz, en ez yez virvidig,
Gouestl da drei peb mennoz en geriou pinvidig,
Treh war gouunnar an dud, treh war an oll bechou,
Divarvel o tiston a-dreuz d'an hantevezou !

Pegen kaer e tiwan, va Breiz, war da zouar
Ilizou, klohdier ha kalvariou dispar,
Chapeliou maneg, kestell ha feunteuniou,
Greet gand ijin da dud ha roh da vengleuziou !

Pegen kaer out, va Breiz, gand da vibien galed,
Da varvaillou gwechall kontet 'korn an oaled.
Ha da gredennou koz kizellet en ez kreiz
Ken don ma tihanfes hepte da vezañ Breiz !

Pegen kaer out, va Breiz, er berejou kousket.
Krog en diskuizadenn 'pad keid amzer klasket,
Ha dizoan o hedal, en disheol euz ar Groaz,
Eur vuhez beurbaduz 'n eur Vreiz all kaerloh c'hoaz !

Kerne

Da vro-Gerne roin va meuleudi gentañ :

Rag d'am halon e plij dreist ar broiou koantañ ;

Rag enni m'on ganet³ dindan ar gwez dero

En eun devez c'hoarzuz euz a viz Gwengolo,

E-kreiz ma oa dre oll lapoused o kana.

Hag an heol o tispak e sklêrijenn splanna,

Hag ar gwez-avalou, gallouduz ha seder,

O kinnig frouez melen da bokou an tommder.

Enni 'karfen iveau kousked eun deiz da zond,

E-tal ar re 'zo eet, war eur gredenn dispont,

Da glask pae deuz o foan digand Tad an dud paour...

Sklêr 'vel tantad Gouel-Yann, lugernuz 'vel an aour,

Te 'zo chomet Kerne, va broig ollgaret,

Poltredet penn-da-benn e donder va spered.

O ! nag a wech am-eus c'hoantaet kad diouaskell

Pa welen evned gouez, douget dreist an avel,

O tond euz da lennou war o hiz d'ar mor braz ;

Pe koumoul a beb liou o tremen en oabl glaz,

Bet astennet o skeud war douarou Kerne !

Nag a wech, pa deue diganit an arne,

Am-eus douget avi d'ar gurun ha d'ar glao

O-doa bet an eurvad da weled dremm va bro !

Dremm dudiuz, taolenn dispar diniver ;

Mil kêrig o c'hoarzin, kled dindan o gwez koz ;

Tosenou rohelleg, saoniou gwaskedet kloz.

Dourigou mouskanuz o vond d'an traoñ gante ;

Hag eur wech an amzer, brallet war daol kreiste',

Eun tour loued bennag o lared e Bater –

Te 'zo bepred e giz gwechall, bro dibreder :

Te 'vir an dañsou koz, ar han hag ar vombard :

Te 'vag ar merhed flour, ar baotred weñvn ha stard :

Te 'gar kement a zo birvidig ha laouen,

Te 'zo leun a hwez-vad ed-tu, mel ha spern-gwenn !

Ha kement-se 'ra din, bro garet ma havell,

Gweloud em huñvreou meur a wech o sevel

Skeud flour eur vamm yaouank azezet 'n he hoazez,

Stok he zreid noaz er mor, hag he fenn er menez.

Dispak en eun tu dezi eur mannad avalou.

En tu all eur vriad vurzuduz a vleuniou,

Hag en he born, savet etrezeg he muzell,

Eur bannah chistr melen o vervi 'n eur skudell !

³ m'on ganet : e oan bet ganet.

Treger

O ! bro goant Landreger, biken ankouaad ne rin
Nag an eurvad az-teus a-bell 'zo roet din,
Nag an degemer wesk ⁴am-oa bet diganit
Pa deuis, dizanvez, va bara da honid,
Dilezet evidout va bro Gern-Uhel,
E-touez da dud dilorh da stenna va zinell.

Da heñchou, 'vel da dud, am-eus darempredet ;
Da jistr am-eus tañvaet, ouz da daol 'm-eus predet ;
Hag o vevañ ganit, n'am-eus kavet atao
'Med hent plén, tud wirion ha c'hoanteg d'ober brao.

Neb a wel ahanout diwar lein tosenn Vre
A wel eur berradur euz Breiz en peb doare :
Menez Gurunuhel, koajeier "Koand-an-Noz",
Plénennou pinvidig ledet bete Perroz,
Ha traonienn vraz Gwengamp ha saonennig Benah,
Ha, dantelezet brao gand reier Ploumanah,
Rubanenn hlaz ar mor o starda da aochou.

Eur hastell koz bennag a ziguz a-wechou
Gand e vogeriou teo ha gand e douriou moal,
O tegas soñj euz tud hag euz amzeriou all.
Peurvuia, koulskoude, dre da vêziou laouen
Ne zav 'med traou yaouank, tier ha kériou gwenn,
O verka deuz a-bell, 'mesk an tokajou koad,
'Vel bleuniou "Marhareg" e-kreiz glazur eur prad.
Rag plijoud a ra dit, Treger, an traou neve' :
Darn euz ar giziou koz 'teus kaset da vale,
Ha kemeret e-leh ar pez 'oa mad gwechall,
Lod dillac ha dañsou heñvel ouz re Vro-Hall.

Miroud a rez, avad, gand nerz ha karante'
Ar yez a zegasas Breiziz Tramor gante ;
Ha konta 'rez atao en-dro d'an tan, beb noz,
Ar marvaillou kouezet diwar deod ar re goz.
Du-ze 'mañ ar vistri 'vid ar fentigellou,
Tud hag a red ar ger diwar o muzellou
'Vel ruz ar wazig dour dreist he gwele yeot glaz,
Tud hag a lak 'n o homz eur bebrenn hag eur blaz
Seurt ma lak en peb meuz dorn skañv ar hegigner.

O ! ya, konterien flour 'zo dre vro Landreger,
Ken flour ma seblantont a-wechou d'ar re all
C'hoarzin goap goude na reont 'med kaozeal.
Hogen Landregeriz, mar plij deze farserez,
N'int ket tud da verad dre zroug ar goaperez.

Eur spered lemm-meurbed 'n hini 'verv en Treger,
Skignet en êr gand sant Tual, ar prezeger
A zegasas d'ar vro kelou an Aviel
D'ar houlz ma oe enni c'hwezet tan ar brezel
Etre ar gristenien hag ar barz-meur Gwennhlan,
Chomet an diwezañ hag ar brasañ Pagan.
E delenn a zones mallozuz ha garo ;

⁴ an degemer wesk : ? An degemer ouest (?)

Ha pa oe he mouez arm mouget gand ar maro,
En douar Landreger, e deun ar hoajou braz
E vanas da gousked telenn goz Roh-Allaz.

Setu perag emaout, Treger, bro ar varzed,
Bro ar sperejou kaer hag ar homzou êzet,
Perag, en ez tier c'hoarzuz ha dereum,
E vez digoret frank an dorn d'an tremeniad.

Leon

Kenta 'm-eus bet gwelet, 'touez ar Vrezoned all,
Al Leonard o vond, savet uhel e dal,
Dispak gantañ kement tamm gwenn vez 'n e roched,
Stign dindan ar gouriz e greiz hag e vruched,
Hag o tegas gand poan beteg e vuzellou,
Eur vouez horreg sachet diouz deun e vouzellou,
Deuz a varn anezañ war ar stumm a zouge
'M-eus hen bet kemeret 'vid eun den a fougé.

Mad ! difaziet on war gont al Leoniz.
Evid gwir, e veulont o fanez, o gwiniz,
O brezoneg dinamm, yeot druz o frajeier,
Hag o hezeg bihan ha saout lard o hrevier,
Hag o ilizou kaer hag o zouriou uhel ;
Med peleh, va zud kêz, peleh 'vo kavet gwell ?
Daoust hag i n'o-deus ket eul lehig fougeal
P'o-deus dre forz labour tremnet ar re all ?

Baleit bro-Leon koulz hag ar vro-Bagan ;
E welfet burzudou krouet e-kreiz ar boan :
Gwaremmou, koajeier, daouarou yen gwechall ;
Troet en parkou tomm hag a vag da Vro-Hall,
Da Vro-Zaoz, ha d'ar Spagn ha tre d'an Amerik
Primmoh frouez 'vid na zav er broiou pinvidig ;
Prajou leun a heot-med⁵, hag a oa koz geuniou ;
Balaneier uhel ha don 'vel huñvreoou.
Eur ouenn gezeg dispar deut ganti meur a vaout⁶,
Hag er peurachennou an dibab euz ar zaout.

An oll draou-ze, kredabl, n'int ket deut o-unan :
Meur a wech 'deus ranket Leonard ha Pagan
Drasta korv ha spered, skuiza breh ha lagad
A-zioh irvi ar park ha gwazigou ar prad.
N'eo tamm souez eta mar gint muioh pounner
Eged ar Vreiziz all ; na zoner na kaer
Ne glever peurvuia war-dro o labouriou ;
Ne vent distagellet a-walh 'med er foraiou.
Eno 'vad, 'talhjont penn d'ar re zilikta⁷,
Ha forz Tregeriz flour 'gav gante da gota.
Dreist-oll o-deus dalhet gand eur feiz divarvel
Kredennou o zud koz, ar re 'mañ er garnel,
E-keñver an iliz, o eskern benniget.
O ! d'ar zul pa gouezont d'an daoulin, daoubleget,
En o ilizou leun a zent hag a draou kaer,
'Kreiz an trouz kantikou hag ar zoniou kleier,
Dour leiz o daoulagad savet 'trezeg an neñv
Ha digor dirake dorojou an ene,
Daoust piou o hemerfe evid kalonou yen ?

Ar seurt tud rank bezañ ouspenn marhadourien.
O spered n'emañ ket gand ar bed-mañ hepken :
En tu-hont d'an Ankou, en tu-hont d'an anken,
Dre sklêrijenn o feiz ha dre nerz o huñvre

⁵ a heot-med : ? Sañset, "mais". Daoust hag e veze greet mais en amzer-ze ?

⁶ meur a vaout : deut eo ar maout gand ar ouenn gerzeg-se.

⁷ d'ar re zilikta : d'ar re denerra.

E welont broiou splann prientet evite.

Ar vuhez boaniuz-mañ 'dremenont o hedal,
Med pep tra, tro-war-dro, 'gomz deze deuz ar bed all :
Ilizou kizellet, alaouret ha pentet,
Heñvel en bihanig ouz palez an Drinded ;
Touriou moan uhel spont o tisklêria d'an den
Gand o biz prezeger kentel vraz ar bedenn :
Kalvariou burzuduz, kaerra re 'z eus er bed,
Feunteuniou ar zent koz, chapeliou koant-meurbed.
Kement a gave mad o zud o-deus miret,
Yez, feiz ha gwiskamant, hag a virfont bepred.

Sav eta, Leonard, da benn uhel d'an neh :
Rag te d'ar Vreiziz all 'n hini 'zo skwer ha treh ;
Da zorn-te 'zalh on Breiz 'n he sav starta ma hall ;
Te 'vo an diweza 'vo debret gand Bro-Hall.

Gwened

Beweuch ma tegouez din gweled eur Gwenedour,
E kavan anezañ stummet ouz eur hadour,
Reud e zivreh, kaled e zorn, taer e lagad,
E dok war grap e benn ken e kuz e skouarn,
Stard e benn-baz etre e vizied houarn.

Hag e soñjan : « Hennez, bremañ 'zo daou vil bloaz,
A lakaas da Gezar an daouarn war e skoaz ;
Hennez, kant vloaz 'zo bet, e-kreiz an noz du-dall,
A youhe 'n e goajou da gelenn Kadoudal ;
Hennez, hirie, 'zo prest adarre da zevel
Kerkent ma vo dre Vreiz c'hwezet tan ar brezel. »
Ne oar den ped kantved a welas o tremen,
'Vel ar gwäll amzeriou war chouk e bouliou mén,
Nag ennañ nag enne n'eus bet netra fiñvet :
Ar vein gand an amzer n'int foeltr tamm dilsivet,
Hag eñ 'n em zalh heñvel, koulz en mad, kouzl en fall.
« E vrehoneg getoñ, mallah-tu ! èl guérall. »

Kaled ouz al labour ha kaled ouz ar boan,
Paotr Gwened 'zo digleñm, dibreder ha dizoan ;
Ne ra forz rag madou na forz rag dienez,
Gand ma hallo tañvaad eun tammig levenez,
Ha diwar nebeudig 'vez laouen e galon :
Klevoud ar biniou pe ar vombard o son,
Setu tra-wallh evid e lakaad da lammed
Ha da drei skañv en-dro, e harr gantañ kammet.
Eur banne jistr eonuz diskennet 'n e skudell,
Hag e krog da gana soniou koz Breiz-Izel.

Med, pez a ra dreist-oll d'e galon sederraad,
Eo lagad e vestrez o furchal e lagad.
Pa vent, he biz bihan skoulmet en-dro d'e viz,
O tañsal troad oh troad war leur-gêr an iliz,
E-pad ma vent douget gand son ar biniou,
Dreist an oll draou marvel, da vro an huñvreou !

Netra er bed, nag aour, na perlez nag arhant,
Netra da baotr Gwened ne dalv e zousig koant :
Hi 'zo ken brao, ken flour, he jodigou ken ru',
Hag he bleo ken melen dindan ar "hapo" du !
Ha goude m'eo digomz he muzellou eüruz,
He lagadigou glaz a zo ken kaozeüz !
Bezañ 'n-eus paotr yaouank Gwened eur respet all
A ra d'e benn plegañ ha d'e galon tridal :
Doujañs an tad, ar vamm brevet gand ar vuhe'
Azezet 'korn an tan o hortoz galv Doue ;
O-daou en tiegez e kasont c'hoaz ar penn,
Abalamour m'int koz hag e tougont bleo gwenn.

O ! tud a stumm gwechall, yaouankiz virvidig,
Dremmou rust o holo kalonou kizidig ;
Merhedigou ken flamm ha bokedigou roz,
Hag a bak ho kened en dillad ar hiz koz ;
Mammou krommet dindan planedennou kaled,
O voned d'ar bez yen dre dommder an oaled ;

Ha c'hwi, tieien goz, braz evel rouane',
Digor ho taoulagad da zelled ouz an neñv.
Ho pleo war ho tiouskoaz rannet euz a bep tu,
Ho penn-baz en ho torn, prest da vale dioustu
Pa deuy êl an Ankou d'ho klask 'vid ar vered,
Dirazoh-c'hwi chom mud ha diskrog ar spered.
C'hwi 'zo gouennou bet dirag ar re⁸ e spont
On zammou pennou paour da viken direspont :
Buannoh e kavfem ger kuzet ar vein braz
'N o zav war lann Garnag 'vel brezelourien noaz,
Eged ho kwir ano, eged ar gwir alhwez
Euz ho sekrejou pell, o ! gouendud dianvez !

---

⁸ ar re : "pere" er skrid orin.

Bugaleaj Breiz

O ! bugaleaj Breiz, bloaveziou alaouret !
An dudi 'zo ennoh n'oufe den lavared :
C'hwi eo ar begad mel a ro Doue d'an den
A-raog ma ve kaset dindan ar blanedenn,
Ar hoarzadennig heol a deu 'raog an arne,
Ar bara gwenn debret a-raog ar baourente'.

Forz pegen fall an den ha forz pegen berrwel,
Eun tu bennag, e deun e zoñjezonou pell,
Ma 'n-eus bevet en Breiz e vloaveziou kenta,
E tarz eur sklêrijenn Sav-heol deuz ar hoanta.
Hag e wel o tispak 'diabarz e spered
Taolennou dudiuz an amzer dremenet.

An ti 'oa bihanig ha teñval marteze ;
Med eun dremm venniget a yee dre an ti-ze
'N eur deurel war bep tra sklérder he lagad glaz,
Dremm eur vamm garanteg, eet ahane, siwaz !

Hag er-mêz, pegen frank, pegen don an drewwel !
Penn-da-benn, a bep tu, keit ha ma teh ar zell,
Parkeier gwer ha ruz, edou gwenn ha melen ;
Koajou pin, 'leh ma kan noz-deiz, 'vel eun delenn,
Mouez klemmuz an avel, ma larfeh eun ene
Oh ober pinijenn war gribenn ar mene' ;
Reier mil a vloaveziou 'zo 'n o zav e lein ar roz,
'Vel soudarded dispont o tiwall o bro goz ;
Gwaremm ha balaneg sammet a vleuniou aour,
Lanneier noaz o rei peuri da vuoh ar paour ;
Soniou o tregerni gand blejadeg raouiet
Ar holeou lorhuz, stok ar yeot 'n o bruched ;
Ha du-hont, 'leh ma kuz an oabl en eur vougenn,
Burzud ar mor divent o ruillal e wagenn.

Eur blijadur hep par 'vije, dre beb amzer,
Klevoud an eostig-baill, an tad-moualh, ar mesaer,
Pep hini gand e zon pa deue e vare,
Hag an oll lapoused kerkent hag ar beure,
O kinnig mesk-ha-mesk o bennoz d'ar Hrouer ;
Gwech ha gwech o hourdrouz aneveled gorreg,
Aliez o kana 'n e yez kaer brezoneg.

Pebez aon a waske ar paotr 'n e wele-kloz
O soñjal e kleve skrij ar c'hwiteller-noz,
Pe klohig an Ankou o tiston er zioulder,
Pe ma teue a-daol da grena dre an êr
Garm ha youhadennou mantruz ar haouenned,
Eur maro tost bennag gante degemennet !
Ha pebez stad ennañ, distroet ar beure,
Oh en em gaoud yah-pesk ha beo-mad 'n e wele !

Nag a redadegou dindan an heol laouen,
'Kreiz ma taole 'r gwenan c'hwez-vad o hanaouenn
Hag ar bleuniou spern-gwenn o dudi dre ar vro,
Hag e fraoñve dre-oll son ar c'hwiled-dero !

Nag a skoliou laeret o chom da glask neiziou,
Ma vije krenn ankouaet ar gêr hag ar prejou !
Nag a lammou paket o klask pignad er gwe',
Pe o klask galoupad ar hezeg 'n hir o moue !
Ha d'an noz, pebez lorh o tond war-zu ar gêr
En eur heul an deñved, ar zaout hag ar mesaer,
Hag en eur zougen sonn, evel bannielou ru',
Briajou lugernuz a vokedou burlu !

O ! bugaleaj Breiz, bloaveziou alaouret,
Pellder ken c'hwek evel eur baradoz kollet !

Sant Erwan er baradoz

(Unangomz)

N'eus den tro Breiz kement na oar
An oll burzudou kaer hadet war an douar
Gand Erwan Gêrvarzin, paeron bro Landreger.

Meur a hini, 'vad, 'n-eus klevet ger
Deuz an dra 'hoarvezas gantañ 'barz ar bed all,
Ranket eur pennadig e toull an nor gedal.
Pa varvas war-dro kreiz an noz
E ene 'nijas prim 'trezeg ar Baradoz ;
Ha beh d'an nor arhant : « Piou 'zo aze ? », 'me Per,
Poan gantañ o tihun a-greiz eun huñvre kaer.

« Va ano 'touez an dud 'oa Erwan Heloury ».
Neuze dre doull ar haz⁹ e tispakas eur fri :
« Pe stad ? » - « Petra, sant Per, n'anavezit ket 'hanon,
Ha me 'oa alvokad e lez-varn Lannuon ? »-
« Alvokad ! d'an dud-se 'zigorer ket amañ ;
Kee gante, pa giri, d'an Ivern da dommañ. »
Kerkent, eur strak a-daol, fri 'bed ken en toull-kaz¹⁰.
Ar zant paour, ankeniet o tiskenn, a stokas
'N eun ene leanez, marvet e Landreger :
« Sell 'ta, aotrou Erwan, c'hwi 'zo 'tistrei d'ar gêr ? »-
'Houlenas digantañ : - « Feiz 'vad, 'leh digeri,
Sant Per 'n-eus prennet krenn an nor din war va fri,
War digarez, 'mezañ, 'oan alvokad du-hont. »
« -Ha c'hwi, ken flour teodet, 'zo chomet direspont ? »
-« Feiz, pa zerras an nor - « Deom da weled on-daou
Mar 'mañ beteg en neñv an tu kreñv gand ar gaou,
Pe mar treh tro pe dro ar gwir war e horre. »-
Dao, dao ! an nor arhant a ziston adarre :
-« Piou 'zo aze ? » 'me Per. - « Me », 'me eur vouezig voan
Leanez en Treger, hag an aotrou Erwan,
Beleg er memez bro. » -« Hennez 'oa alvokad,
Hervez 'mañ e-unan o paouez 'n em lakaad. »
« Ya, 'vid gwir, alvokad da zivenn ar re baour
'Eneb an droug, 'eneb ar wask, 'eneb an aour.
Hogen, beleg e oa iveau ha den santel ;
E vuhez penn-da-benn n'eo bet 'med eur gentel,
Ha 'touez e urzudou kaerra 'veuler
E oa den a lezenn, ha 'velkent 'oa ket laer. »
« Ma karje bezañ din lavaret se dioustu ! »
Eme Per. - « 'To, sant kêz, gwelloh ouzon an tu
Da rei harp d'ar re all eged din va-unan ;
Kenta gwech me ouezo komz buan ha buan. »

Digoret e oe deze palez an Drinded
Hag Erwan, stad ennañ, reded
Da glask eun azezenn war bankou 'r veleien.
Allaz ! leh ebed ken : personed, kureien,
Lard, ruz, teo, 'zo startoh evid pesked en boest ;
Da 'n em vounta 'treze foeltr biken ne gouest.
Eur bank all 'wel goullo, hini 'n alvokaded,
Ha di war-eeun : « Amañ, 'mezañ, 'vin ket pladet. »
Ar zant, azezet ouesk 'n eur gador arhant plén,

⁹ ar haz : galleg, troet fall : toull en nor.

¹⁰ en toull-kaz : galleg, troet fall : toull en nor.

'Daol eur zell war bep tra, peb gwaz, pep plah zoken,
Hag anvez 'n eur horn pell du-hont al leanez
'Oa bet sturiet ganti, d'he zro en dienez,
Leuniet war-bouez strakal bankou 'l leanezed.
Eñ d'ober eur zin biz, ha kerkent dilezet
Tu ar merhed ganti, setu on daou Vreizad
Azezet pep hini 'n eur gador alvokad,
Ha da zrailla kaojou, war boaniou ar bed-mañ.
Tamm-ha-tamm e teuas penn Erwan da dommañ ;
E vouez, o sevel kreñv beteg ar volz santel,
Kresket gand an hekleo ha douget pelloh-pell,
A strafuillas ar Zent e-kreiz o fedennou,
Ken e krizas Doue an Tad e valvennou :
« Kee », 'mezañ d'an Arhêl 'zo archer eno,
Da gas er-mêz an neb 'zo ken frank e heno'. »
Hag an Arhêl dioustu war-nij beteg Erwan :
« C'hwi 'ranko mond er-mêz » - « Me er-mêz ! re a boan
'M-eus bet o tond e-barz 'vid kuitaad evel-se ;
Ken 'vin barnet da goll n'in biken alese,
Na padfe ar prosez eur hantved pe ouspenn ;
Rag an dro-man, me 'vo begeg da 'n em zivenn. »
« Prosez a vo ; med c'hwi 'skampo kuit da genta. »
« Perag, va mestr, n'hoh-esu biskoaz lennet eta
E leor al lezennou taol ar "Bosesion" ?
-« 'Barz dilezel ma reñk kaoud eur "Somasion" ;
Anez, me 'chom amañ : da bep hini e dra. »
« Terri 'rit din va fenn gand ho komzou netra ;
N'am-eus intentet seurt enne, ha da hortoz
An trouz hag an drubuill gresk er Baradoz.
Pe dre gaer pe dre heg, kuit eh efet dioustu. »
« Foeltr kammed ne fiñvan, entent mad a rit-hu ?
Na war gomz eun Arhêl na war urz eun Archer,
Nemed "sinifet" e venn gand eun archer. »
-« Bezañ 'vefet : me 'h a war-eeun da glask unan. »

Hag an Arhêl, dispak e askellou gwenn-kenn,
A nij hag a darnij dre an neñv tro-war-dro.
An urcherien, heñvel, n'eo ket honnez o bro :
Kaer 'n-eus taol e pep korn e zaoulagad furcher,
An Arhêl paour ne gav neb leh roud euz urcher.

Echu gand an dro wenn, 'oe lavaret d'Erwan
Chom en neñv ken ma teuy santelez da ziwan
E-touez an urcherien, dale 'ray eur gwall damm.
Med an Arhêl 'deuas gand eur bank nevez-flamm
Ha 'oe lakaet warnañ leanez Vreiz-Izel.

Bremañ, sant Landreger ne gomz ken 'med dre zell
Pa n'eus den da zelaou e heriou lezenneg ;
Kemeret eo du-hont evid eur zant penneg,
Hag e c'hoarzer atao gand an eurvad 'n oa bet
Da chom er Baradoz dre ne oa urcher ebed.

Ar valaneg

Dreist ar gwez gallouduz hag ar hoajou teñval,
Me 'gar balaneier en avel o fiñval ;

Dre greiz o rengennou baliou digoret,
Ha gwisket penn-da-benn a vleuniou alaouret ;

Pe, daroet gante an had en e glaouier,
O son, pa 'n em stokont, 'vel tammigou kleier.

Me 'gar ar valaneg don, uhel ha ledan,
Loar splann war he gorre, teñvalijenn dindan ;

'Leh ma klever, e-pad an nozveziou klouar,
Treid noaz Kornandoned o skei war an douar.

Me gar ar valaneg huñvretüz ha distan,
'Leh ma tizamm an den e skuizder hag e boan.

Eno, pell diouz trubuill ha nehamant ar bed,
E kan êzennou kuñv ha frealzuz-meurbed.

O ! barz, ma tegouez dit bezañ skuiz o vale,
Kee 'tre ar valaneg, gra 'vel ar vugale :

Astenn da izili paour war varlenn da vamm Breiz,
Ha kan ar valaneg a gennerzo da greiz.

Ar pardon

The musical score consists of three staves of music in 6/8 time, treble clef. The lyrics are written below each staff in Breton. The first staff starts with "An heol zo tomm, an dud zo Kaer, al le - ve - nez a verv en êr," followed by "êr, sta-liou dre holl ha mar yail-hou, c'hoa-ri gaer ha sôn trom-pil -". The second staff continues with "-hou, ar c'hleier lâr-gant o mouez dôn; Hi-rie man de - vez ar par - don -". The third staff ends with a final note.

An heol 'zo tomm, an dud 'zo kaer,
Al levenez a verv en êr ;
Staliou dre oll ha marvaillou,
C'hoari-gaer ha son trampillou ;
Ar hleier 'lar gand o mouez don :
« Hirie 'mañ devez ar Pardon. »

Kreñv ar gaoz, ruz ar hlipennou,
'Vez roet beh d'ar chopinou ;
Forz banneou jistr 'vez lonket,
Da forz yehedou 'vez trinket ;
Meur a gonsort, meur a vignon
A vez kavet gand ar pardon.

Dre oll e klever o kana
Gwerziou d'on mamm Santez Anna
Ha da zent karet ar barroz ;
Dre oll e komzer ar yez koz :
Ar brezoneg c'hwek ha gwirion
'Vez mestr en Breiz deiz ar pardon.

En iliz ne vez greet iveauz
Mann ebed deuz ar hiz nevez :
'Vel gwechall, gand nerz e kaner
Ha gand fiziañs e taouliner
Dirag skeudenn ar zant paeron
'Vez hir e vreh deiz ar pardon.

An dud yaouank, en eur vale,
A luch an eil ouz egile :
Meur a baotr a glask ar baotrez
A blije dezañ da vestrez ;
Meur a hini 'ro e galon
'N eun taol-lagad deiz ar pardon.

Ha daou ha daou pa zistroer,
Korg ar galant en disglaorier,
Eur gaoz hepken a vez gante :
Kaoz diwarvel ar garante',

Penn-da-benn gand an heñchou don,
O tond d'ar gêr diouz ar pardon.

'Leh, siwaz ! er hêriou teñval
Ne vez 'med deiziou livet fall
Gand ar skuizder ha gand ar boan :
Na sul na gouel, na c'hoarz na kan !
Eno 'mañ ivern ar galon
'Leh ne vez kammed a bardon.

War vez eun êlig

(*Kinniget d'am mignon ar Homandant Ollivier-Henry, marvet 'vid ar Frañs*).

Tinterez ar hleier a glevan tro-war-dro,
Hag e sav em spered eñvor va zud varo,
Eet oll, koz ha yaouank, bugaligou zoken,
D'ar broiou dizanvez diouz leh ne zistro den.

Hag e soñjan : « Eüruz ar re 'zo diskennet
E donder yen ar bez 'kreiz o flourra gened,
Gand o huñvreou koant, o zoñjezonou flamm,
Chomet difank o zreid en o bale divlamm !

Eüruz dreist-oll ar re 'zo plijet d'an aotro'
O adkemer a-raog an deveziou c'hwero,
Ha n'o-deus ket tañvaet krizderiou ar vuhe' !
Eüruz ar re 'zo eet d'êligou gand Doue !

Da baotrig, va mignon, a oa unan aneze :
E goantiri 'oa greet, siwaz ! evid an neñv,
Hag e lagadigou ken don, ken huñvreüz,
A wel bremañ du-hont taolennou dudiuz.

War e vamm e paro douster glan e lagad,
Pa deuy ar ranngalon da skorna dezi he gwad,
Pe gand he dioujod gwenn an daelou da reddeg
O soñjal 'n he mabig ken koant, ken karadeg !

Ha te, mignon, pa vi en riskl euz da vuhez
A-berz enebourien, kleñvejou, loened gouez,
Pa vo da benn pleget war gaerder da skrido',
Eun askelligou kuñv en-dro dit a drido.

Forz pegeid er bed-mañ e tougfet ho tinell
Dre oll 'vo deuz hoh heul mouez frealzuz an êl :
« Eun tamm pennadig c'hoaz, va zud kêz, da hedal,
Hag en em gavim oll unanet er bed all ! »

Mor Breiz

Selaouit ar mor braz, gand e vouez don garo,
O son d'ar Vrezoned 'zo chomet en o bro.

I

Me eo luskeller Breiz-Izel :
Me 'roas dezi nerz ha skoazell
Pa deuas a Vreiz-Veur amañ,
Damdost he halon da rannañ ;
Me 'zougas ar henta kavell
Ma kouskas ennañ Breiz-Izel.

Me eo luskeller Breiz-Izel :
Pa deu war-ruill dreist ar rehell
Va lannou gwer peurgounnaret,
Me 'bok d'am bro vuia-garet,
Hag a gan eur zon diaravel
D'am merhig koanta Breiz-Izel.

Me eo luskeller Breiz-Izel :
Pa vent war al listri-brezel
En-dro da vanniel Frañs bodet,
Me 'oar rei d'he martoloded
Kalon da stourm bete mervel
'Vid enor o bro Brezi-Izel.

Me eo luskeller Breiz-Izel :
Pa deu an Ankou d'o gervel
Pell diouz kement o-deus karet,
Pa n'hellont bezañ douaret,
Me 'bak an diweza liñsel
En-dro da vibien Vreiz-Izel.

II

Me eo diwaller Breiz-Izel :
Me 'lak dibaouez da zevel
Temz d'an douar, pesked d'he zud,
Kant mil teñzor, kant mil burzud ;
Me 'zalh atao dindan siell
Pinvidigeziou Breiz-Izel.

Me eo diwaller Breiz-Izel :
Tro-war-dro d'heh aochou santel
Stignet ganin va gouriz dour,
Me 'vir êr yahauz ha kledour ;
Na kleñved, na gwall, na brezel
Ne deu dre vor war Vreiz-Izel.

Me eo diwaller Breiz-Izel :
Keit ha m'hell tizoud va skoazell ;
N'on ket, siwaz ! 'vid he diwall
Euz tu ar zav-heol, euz tu Bro-Hall ;
Dre eno 'teh meur a vugel
Kuit digand e vamm Breiz-Izel.

Me eo diwaller Breiz-Izel :
Med, ma tegouezfe dezi mervel,

Deut he mibien d'he dilezel
Hag he brezoneg da devel,
Me' holofe gand va mantell
An douar sakr bet Breiz-Izel.

Hag ar mor braz a zalh gand e vouez don garo,
Da zon d'ar Vrezoned 'zo chomet en o bro.

Bleun-Ed-Du

En Kerne 'weler parkadou
Ed-du¹¹ sammet a vokedou,
Bokedigou koant ha gwerh,
Gwenn evel al lêz, glan evel an erh ;
En Kerne 'weler parkadou
Ed-du sammet a vokedou.

Pa zon ar hreisteiz tro-war-dro
Pa gan an Anjelus er vro,
E sav 'kreiz an heol skeduz
Eur vouez don ha kaer, eur vouez vurzuduz
Pa zon ar hreisteiz tro-war-dro
Pa gan an Anjelus er vro.

Eur vouez greet gand oll vouezigou
Kant mil a ganaouennigou :
Ha ne reont 'med unan
Tremenet enni kalon ar gwenan ;
Eur vouez greet gand oll vouezigou
Kant mil a ganaouennigou.

Ken c'hwek e sav ar ganaouenn
Ma taol c'hwez-vad en êr laouen
C'hwez mel ha c'hwez plijadur,
C'hwez kement tra vad a zo en natur :
Ken c'hwek e sav ar ganaouenn
Ma taol c'hwez-vad en êr laouen.

Ar ganaouenn a zo ken kaer
Ken oh he selaou e ranker
Chom sebezet d'huñvreal
'Vel pa ve Doue 'vond da gaozeal ;
Ar ganaouenn a zo ken kaer
Ken chom sebezet e ranker.

Ken luskelluz e talh ar han
Ma teu ar wazig dour d'ehan,
Hag al lapous da devel,

¹¹ Ed-du : distaget : it-tu, pe et-tu.

Hag an êzennig da hun, da verval ;
Ken luskelluz e talh ar han
Ma teu ar wazig dour d'ehan.

Reo en noz, reo er prajeier,
Kouskit iveau 'n ho toureier ;
Na daolit ket hoh alan
War ar bleuniou gwenn, war ar bleuniou glan :
Reo en noz, reo er prajeier,
Kouskit iveau 'n ho toureier.

'Vid ma pado pell va huñvre
Ha levez va bro-Gerne,
Hag ar c'hwez-vad dre an êr,
Hag ar bleuñigou koantig ha tener ;
'Vid ma pado pell va huñvre
Ha levez va bro-Gerne.

Son al lann

(An heveleb ton gand hini ar "Pardon")

Da veuleudi, lann aour melen,
A rank diston war va zelenn ;
Da gaerder atao a ganin
Tra vo mouez ha buhez ganin :
Te 'zo, 'gav din, penn-kil-ha-troad
Heñvel-toud ouz ar Breizad.

Te n'eo ket brao lammed ganit
Kregi ennout 'zo dihonid :
Bezañ 'teus ivin hir ha lemm,
Penn hag a bik, drein hag a flemm ;
Red eo iveauz bezañ paotr mad
'Barz dont a-benn euz ar Breizad.

Hogen, mar geo da stumm direiz,
Te 'zo kalon vad en ez kreiz :
Diwarnout e teu lêz d'ar zaout,
Troad d'ar hezeg ha gloan d'ar maout ;
E galon ha zoken e wad
A oar rei iveauz ar Breizad.

Pa vez divalo pe 'vez brao,
Te 'vez bleuniou warnout atao,
Bleuniou alaouret ha seder,
En o zouez 'kan an alhweder ;
Bleunia 'vel-se 'ra da beb oad
Huñvreou er spered Breizad.

Te 'houl, 'benn chom yah ha digor,
Avel menez pe avel vor ;
Pell diouz da vro ne rafes ken
'Med dizeha gand an anken ;
'Veldout ne ve laouen ha mad
Nemed en e Vreiz ar Breizad.

Pa gan en ez kreiz an avel,
Mouzeiou kuñv a deu da zevel,
A-wechou karget a zaero'
Pe heñvel ouz klemm tud varo ;
Meur a wech iveauz d'huanaad
En em daol telenn ar Breizad.

Breudeur om eta penn-da-benn,
Gand eun heveleb planedenn
Staget ouz ar memez douar
Dindan ar memez heol klouar ;
Rag-se, da vleuñvenn 'vo dalhmad
Bleuñvennig karte ar Breizad.

Son ar spern-gwenn

SON AR SPERN-GWENN

The musical notation consists of two staves. The top staff starts with a treble clef, a 3/4 time signature, and a key signature of one sharp. It contains eight measures of music. The lyrics are written below the notes: "Ken brao tra vel am eus ka-vet a boe an de'mon bet ga-", followed by a repeat sign and "act, Ken brao tra vel am eus ka-ret, —". The bottom staff continues the melody with a treble clef and a key signature of one sharp, containing four measures of music.

Ken brao tra 'vel am-eus kavet
Abaoe an deiz m'on ganet,
Ken brao tra 'vel am-eus karet,

Eo, da viz Mae, deuz ar beure,
Gweloud, ken koant hag eun huñvre,
Glizennig Mae war he gorre,

Eur vleuñvennig ken glan,ken gwenn,
Ken duduiz ha ken laouen,
Eur vleuñvnnig war ar spern-gwenn.

Gwisket ganti eur gorvennig
Seurt n'he-devez ket plah pinvidig,
Digor ganti he halonig ;

'N eur daol en avel eur c'hwez-vad
A bik kalon an tremeniad,
'N eur daol en êr he "devez mad" ;

'N eur lavared d'ar reuzeudig,
D'ar hlasker-baras, d'ar hlañvidig,
'N eur lavared : « C'hoarz 'ta, kêzig !

C'hoarz ouz kuñvelez ar vuhez ;
Eet eo kuit ar goañv didruez ;
C'hoarz ouz madoberou Doue !

Va hwez-vad a zoug madelez,
Ha va yaouankiz levenez,
Ha va zae wenn pinvidigez. »

O ! ma chomfe bepred en êr
C'hwez-vad ha bleuñgou tener,

Ma peurbadfe 'nevez-amzer !

Med ar bleuñ 'nij gand an avel,
Ar hwez-vad 'ehan da zевel :
Bleuñ ar spern-gwenn a rank mervel.

O wel'd bleuñ ken buan hejet,
O wel'd c'hwez-vad ken pell linjet
Am-eus bet aliez soñjet

Er merhedigou yaouank-flamm
'Vez dilammet digand o mamm,
Merhedigou koant ha divlamm.

Ne chom war o lerh netra 'bed
Nemed an eñvor, kuñv-meurbed,
Deuz eur hwezig-vad a oa bet !

Son an eured

Digoret eo dor an deiz
Gand êlig ar garantez,
Ha kemeret e zae gaer
Gand an oabl glaz ha seder
Hirie 'mañ an eured
Etre tud hag en em gar ;
Hirie 'vo eürusted
War on zamm douar.

Digoret eo dor an deiz
Gand êlig ar garantez,
Ha kemeret e zae gaer
Gand an oabl glaz ha seder
Hirie 'mañ an eured
Etre tud hag en em gar ;
Hirie 'vo eürusted
War on zamm douar.

Evel pa vefe an neñv
Diskennet war vro-Gerne,
E tiston en êr laouen
Mil mouez ha mil kanaouenn ;
Gand an heol e lugern
Glasoh-glaz ar meneziou,
Ha dre oill e trevern
Son ar biniou.

Ar hleier o vond en-dro
'Gas ar helou dre ar vro :
Fant ar Fur ha Per ar Faou
A zo dastumet o-daou,
Ken lirzin o doare,
O tistrei diouz an iliz,
'Vel mousc'hoarz ar beure
O pokad d'ar gliz.

Meur a lagad a vrwmenn
Deuz o gweled o tremen,
Unanet 'vid ar vuhe'
Ha benniget gand Doue,
Eñ terrubl ha pounner,
E benn gantañ sonn d'an neh,
Hi koantig ha tener,
Harpet war e vreh.

Pegen brao int o vale
Krog an eil 'dorn egile,
Skrivet en o daoulagad
An dudi hag an eurvad !
Pegen kuñv e c'hoarzont
O zellou gante stoket,
Pegen skañv e kasant
Tro-zañs ar boked ¹²!

Daouzeg taol a zo savet
Eiz-kant a dud 'n em gavet,
Gwisket oll en o hranna
'Vel o vond da bardona :
Kement a oa pedet,
Kar, amezeg pe mignon,
'Zo buan deredet
Laouen o halon.

Ouz an taoliou e preder
Kaozeüz ha dibreder,
Ar paour 'tal ar pinvidig,
Ar hoz 'tal ar bihanig ;
Ha jistr tomm Brdeiz-Izel,
Diskennet er haliou¹³,
A lak war beb muzell
C'hoarz ha marvaillou.

Neuze 'sav mouez ar varzed
D'enori an daou bried.
Da gana deze meuleudi
Ha kaerder o hevridi ;
Da houleñn evite
Digand Mestr braz an Neñvou
Eürusted, karante'
Ha bugaligou.

Ha da zañsal adarre
Tra ma vo gwelet bale,
Tra ma c'hwez ar zonerien
Diwar lein o barrikenn :
Ebati 'ra hirie
Pep hini deuz e wella ;
'Benn warhoaz marteze
'Vo leh da ouela.

Ha 'pad an noz e reno
Koroll ha kanaouenno' ;
Ha, war daol an hanternoz,
E vo hervez ar hiz koz
Kanet soubenn al lêz
Da zegas d'an dud-eured
'Vid o henta nozvez
Soñjou alaouret.

Dalhit da ren dre Gerne,
Gwir eurejou rouane' :

¹² Tro-zañs ar boked : notenn, e galleg, gand an oberour : Danse dite du bouquet, danse d'honneur conduite par les mariés.

¹³ er haliou : galleg pobl.

C'hwi 'brient d'ar paour-kêz kouër
Didu eur wech an amzer ;

C'hwi 'lak en e spered
Sked eun tammig sklêrijenn,
'Vel ma c'hoarz ar stered
En deñvalijenn.

Son fleurenn ar yaouankiz

The musical score consists of three staves of music in common time (indicated by '6/8' with a '2' over it). The lyrics are written below each staff in both French and Breton. The first staff starts with 'Me zo ga-nin tre-me-net am-zer va yaou-an - kiz, Ha'. The second staff continues with '- ro-fê va-holl dan-ve, oh! gê tra la la —, la di-ra, la di-'. The third staff concludes with '- ra —, Ha ro-fê va holl dan-ve d'he di-gas war he c'hiz —'.

Me 'zo ganin tremenet amzer va yaouankiz,
Ha rofe va oll danvez, o ge tra la la, la dira, la dira,
Ha rofe va oll danvez d'he degas war he hiz.

Me 'h afe gand an heñchou diskabell, diarhen,
Hag ar bisah war va chouk, o ge tra la la, la dira, la dira,
Hag ar bisah war va chouk, 'n eur glask an aluzenn ;

Euz an eil ti d'egile war bennou va daoulin,
'Vid gweloud va yaouankiz o tistrei en eur hoarzin ;

Evid gweloud o sevel 'uz d'am fenn adarre
Goulou-deiz va yaouankiz, heol seder va beure.
Pa darze e sklêrijenn e-kreiz an oabl glaz-lin,
Kement tra 'zo er bed-mañ 'gaven koant ha lirzin.

Dre oll e welen kened ha dre oll madelez,
Ha peb mouez d'am diouskouarn a gane levenez.

Peb esper 'oa em halon, pep kredenn em spered,
Kaoud 'ree din e valeen 'n eur huñvre alaouret.

Kaoud 'ree din 'oa va buhez goloet a vleuniou
Evel, da ziskar Ebrel, eur wezenn-avalou.

Med an amzer didruez 'zo deut gand he dorm yen¹⁴ :
Va huñvreou 'deus gweñvet ha hejet ar wezenn.

Nijet kuit an oll vleuniou gand avel an anken
Ha, kaer am-mo damanti, ne zistrofont biken.

C'hwi 'ta ar re¹⁵ 'zo bremañ krog en hoh yaouankiz,
Eun teñzor 'zo 'n ho taouarn, eun teñzor uhel-briz.

Diwallit hañ aketuz, grit outañ implij vad
A-raog an devez c'hwero ma vo re ziwezad ;
'Raog ma vo gand an amzer kuntuillet ar vleuñvenn,
Ha ne chomo 'n ho taouarn nemed ar heuz hepken.

Evit eus dour ar feunteun e-pad ma vo war red,
Azezit ouz an taoliou tra ma vo koulz ar pred.

Ha, ma tegouez deoh bezañ galvet gand an Aotro'
A-raog ma vo peurnijet ar bleuñ diwar ho tro ;

O ! neuze 'vad, digorit gand stad ho tiouaskell
Da vond, 'vel ar gwennili, etrezeg broiou gwell !

Bezit laouen o vernel, trugarekait Doue
Evid ho pezañ kerhet a-raog goañv ar vuhe'.

Ken koant eo ar yaouankiz, taol a ra c'hwez ken mad
Ma teu Doue e-unan a-wechou d'he c'hoantaad ;

Hag e tap eur bokedig euz liorz ar bed-mañ,
Hag hen lak er Baradoz da viken da vleuniañ.

¹⁴ gand he dorm yen : gwregel eo "amzer" evid kalz a dud.

¹⁵ ar re : "pere" er skrid orin.

Son ar jistr

The musical score consists of four staves of music in common time (indicated by a 'C'). The key signature is A major (one sharp). The lyrics are in Breton and are as follows:

Di-ga-sit d'in,m'hoped, mi-gno-ned, va-ze-lenn goz e-vit mer-vel, Mar-te-ze
'rog am mo peur-zô-net, E teuy an An-kou d'am ger-vel, Di-ga-sit a -
-tao Va ze-len-nig vrao'Meus gan-ti keit all c'hoa-ri-et ja- ba-dao, Ma
veu-lin c'hoaz, mi- gno-ned, Jistr ar gwir Vre-zo- ned. —

Degasit din, m'ho ped, mignonned,
Va zelenn goz evid marvel ;
Marteze, 'raog ma 'mo peurzonet,
E teuy an Ankou d'am gervel ;

Degasit atao

Va zelennig vrao.

'M-eus ganti keid-all c'hoariet jabadao,
Ma veulin c'hoaz, mignonned,
Jistr ar gwir Vrezoned.

An devez ma oan bet dizonet,
E oa blaz fall war va genou ;
Med eur banne jistr a oa tennet
Ha lakaet din em hrabanou ;

Ar werenn kerkent

'Vountis 'tre va dent,

Ar jistr a redas e-unan gand e hent ;
Biskoaz baoe, mignonned,
N'am-eus fallgalonet.

E-pad va oll buhez tremenet
Netra n' deus kanet va zelenn
Nemed Doue, Breiz hag ar Gened,
Ar bleuñ aour hag ar Jistr melen ;
Ha biskoaz n'am-eus
Labezet va hleuz
Gand traou da gas tud korv hag ene d'an treuz,
'Vel hini-kreñv alaouret
Pe koz gwin Gallaoued.

Dre 'r sort evajou ne brienter
Nemed glahar ha fallentez,
'Leh ar jistr a brezeg ar huñvder,
Al levez, ar garantez ;

Rag gantañ 'vez greet
Eur zav d'ar spered
Beteg an oabl glaz 'leh ma lugern stered ;
Diwar jistr e vez kanet
En yez ar Vrezoned.

Ar jistr e-neus eur galon dener
Da gemer perz e stad an den ;
C'hoarzin a ray pa vefet seder,
Ho frealzi mar pez anken :
Nag a zoñj c'hhero
'N-eus kaset en-dro,
Nag a lamm roet d'ar blaneden haro,
Nag a zaelou 'n-eus sehet
En eur derri sehed !

Ar jistr, evel an heol benniget,
A lak pep tra al liou gantañ ;
Dre e halloud e vez kinniget
D'ar paour an huñvreou koantañ :
Rei 'ra da Yann gêz
Eürusted hag êz.
Levenez, dudi, nerz ha pinvidigez,
Pa verv e deun e volenn
Splannoh 'vid aour melen.

O ! ma n'evfe ken ar Vrezoned
Netra nemed dour avalou,
'Vefent barreg eun deiz da zoned
Da drehi war an oll boblou ;
Dalhit 'ta, paotred,
Da zacha bepred,
Forz pe badeziant, pe dimezi pe eured,
'N eun drinka 'tre mignonned
War jistr ar Vrezoned.

Va mouez a glevan o c'hwitellad,
Tostaad a ra din an termen ;
Kerhit-hu din c'hoaz eur skudellad
Jistr alaouret a-raog tremen ;
Dispont rag maro,
Trinkom tro-war-dro,
Kenavo deoh¹⁶, va zud, va zelenn ha va bro,
Ha kement tra 'm-eus kanet
Abaoe m'emaon ganet !

Setu va fenn karget a dommder
Ha va halon leun a esper ;
Bremañ me 'h ay dineh ha seder
Da glask digor digand sant Per ;
Hag eñ lavaro
Kerkent ma welo
Liou ar jistr melen e korn va muzello' :
« Digorom frank adarre
D'eur Breizad a-zoare ! »

¹⁶ Kenavo deoh : galleg.

Son ar gwin-ardant

SON AR GWIN-ARDANT

The musical score consists of three staves of music in common time (2/4). The first staff starts with a treble clef, the second with a bass clef, and the third with a treble clef. The lyrics are written below each staff.

Am - zer oa bet - hag e re - nê En Breiz du-ked
pe - rou - a - ne, Bre - man n'an - ve - er ken a - nê, Hag
eur rou - e zo kouls - kou - de, ge ! E c'hal - loud o kres - ki bem - de ..

Amzer 'oa bet hag e rene
En Breiz duked pe rouane' ;
Bremañ n'anavezer ket aneze ;
Hag eur roue 'zo koulskoude,
Ge !
E halloud o kreski bemde'.

Amzer 'oa bet hag e stoue
Pennou Breiziz dirag Doue.
Bremañ war o farlochou tre,
War o hein pe war o gourve'
Ge !
E pedont o Doue neve'.

Amzer 'oa hag e vije
Eur wech ar bloaz ar meurlarjez ;
Bremañ 'reer anezañ bemdez
Tra ma pad an tammig danve',
Ge !
Tra ma chom gwerzig eur banne.

Amzer 'oe Breiziz a lare
Ne drehje seurt war o gorre ;
Bremañ, dinerz evel eur preñv,
Diskaret gand an hini kreñv,
Ge !
'Kouez paotr Breiz war e benn a-dreñv.

Amzer 'oa bet Breiz a zave
Peziou tud, peziou bugale ;
Bremañ, diwad ha didalve'
'Vez tammou tudigou 'vel-se, (an dorn 'rez ar glin)
Ge !
Poan an diaoul o weloud aneze.

Amzer 'oa bet Breiz a vase

Tiegeziou a garante' ;

Bremañ 'vez lahadeg gante,

Bugale, gwazed ha gwrage'

Ge !

Sodet oll gand an hini kreñv.

Amzer 'oa bet Breiziz a ree

Korvadou jistr ha chufere ;

Bremañ 'brizont ken an traou-ze

'Balamour, o tremen aze ; (an dorn 'rez ar bruched)

Ge !

'Skrabont ket 'vel an hini kreñv.

Amzer 'oa bet hag e varve

Breiziz evid o librente' ;

Bremañ 'vent gand an hini 'bae

Ha gand an hini 'vount enne,

Ge !

Ar brasa kovad hini kreñv.

Amzer da zond, 'leh ma kane

Ken dudiuz war he menez,

Breiz a ouelo 'kichenn eur bez

'N eul luskellad he bugale,

Ge !

Lahet oll gand an hini kreñv !

Son va mestrezig

SON VA MESTREZIG

A musical score for 'Son va mestrezig' in common time (2/4). The music consists of six staves of sixteenth-note patterns. Below each staff is a line of lyrics in Breton. The lyrics are:

Me zo ga nin o ve-va, o ve-va, o ve-va, Me zo ga nin o
ve-va eur ves-tre-zig flamm, Trô-et eo war an e-va, an e-va, an
e-va, Trô-et eo war an e-va, ne zebr ket eunn tamm, N'eo ket deus ar re
de-va, na gwis-ket deus ar bra-va, N'eo ket deus ar re de-va, Treut eo vel eur
vaz, N'eo ket deus ar re de-va, na gwis-ket deus ar bra-va, Na gwis-ket deus ar
bra-va Ba-le ra en noaz —

Me 'zo ganin o veva, o veva, o veva.
Me 'zo ganin o veva eur vestrezig flamm ;
Troet eo war an eva, an eva, an eva,
Troet eo war an eva, ne zebr ket eunn tamm.
N'eo ket deuz ar re deva,
Na gwisket deuz ar brava,
N'eo ket deuz ar re deva, treud eo 'vel eur vaz,
N'eo ket deuz ar re deva,
Na gwisket deuz ar brava,
Na gwisket deuz ar brava, bale 'ra en noaz.

Tri-ugent vloaz tremenet, termenet, tremenet,

Tri-ugent vloaz tremenet emaom asamblez ;
Ha n'am-eus biskoaz mennet, na mennet, na mennet,
Ha n'am-eus biskoaz mennet kuitaad va mestrez ;

    Na tad, na mamm, na pried
    N'o-deus ket va aliet,

Na tad, na mamm, na pried, na breur, na bugel,
    Na tad, na mamm, na pried
    N'o-deus bet va aliet,
N'o-deus bet va aliet da zond d'he lezel.

    Va mestrezig a labour, a labour, a labour,
Va mestrezig a labour heb eun tenn alan ;
'Eus tomm pe yen, pe glebor, pe glebor,
'Eus tomm pe yen, pe glebor morse ne ra van.

    N'anavez na kañv na kleñved,
    Ne vez na droug na jenet,

N'anavez na kañv na kleñved, na poan na skuizder,
    N'anavez na kañv na kleñved,
    Ne vez na droug na jenet,
Ne vez na droug na jenet, atao 'vez seder.

    Redeg a ra ken buan, ken buan, ken buan,
Redag a ra ken buan evel soñj an den,
Dre garr-heñchou ken bihan, ken bihan, ken bihan,
Dre garr-heñchou ken bihan ha beg ar spillenn ;

    Goud a oar troidellad,
    Goud a oar kammigellad,

Goud a oar troidellad a-dreuz hag a-hed,
    Goud a oar troidellad,
    Goud a oar kammigellad'
Goud a oar kammigellad da heul ar spered.

    Va dousig a oar tevel, ha tevel, ha tevel,
Va dousig a oar tevel pa vez mad ober ;
Ne lak he mouez da zevel, da zevel, da zevel,
Ne lak he mouez da zevel 'med reuzadou berr ;

    Neuze 'vad e oar kana,
    Diskana ha mouskana,

Neuze 'vad e oar kana pa gomz an Awen,
    Neuze 'vad e oar kana,
    Diskana ha mouskana,
Diskana ha mouskana pa zon an Delenn.

    Meur a bennad plijadur, plijadur, plijadur,
Meur a bennad plijadur am-eus bet ganti,
Hag e kavfen dinatur, dinatur, dinatur,
Hag e kavfen dinatur ober disparti ;

    Lakit 'ta, va mignonned,
    Pa vin er bez diskennet,

Lakit 'ta, va mignonned, da hun em hichenn,
    Lakit 'ta, va mignonned,
    Pa vin er bez diskennet,
Lakit ganin da gousked va zammig pluenn.

Son ar hemener

The musical score consists of four staves of handwritten notation in 2/4 time, treble clef. The lyrics are written below each staff in a cursive hand. The lyrics are:

Di-goue-et eo ar c'he-me-ner, En-ker, Di-goue-et
eo ar c'he-me-ner, Diou eur gou-de pep de-ve-jer, Dre m'eo poa-nius
braz e vi-cher, Diou eur gou-de pep de-ve-jer Eo'nem ga-vet
ar c'he-me-ner.

Degouezet eo ar hemener
En kêr

Degouezet eo ar hemener
Diou eur¹⁷ goude peb devezer¹⁸
Dre m'eo poaniuz braz e vicher ;
Diou eur goude peb devezer
Eo 'n em gavet ar hemener.

« Demad deoh, Mari, va homer
Seder,

Demad deoh, Mari, va homer ;
Penaoz emañ ar heleier
Abaoe n'on-me ket bet en kêr,
Penaoz emañ ar heleier ? »
Kenta goulenn ar hemener.

« Penaoz 'mañ 'r bed gand va homper
Yann-Ber,

Penaoz 'mañ 'r bed gand va homper,
Gand ho kezeg, ho parkeier,
Gand ho saout, ho moh hag ho yer,
Gand ho kezeg, ho parkeier ? »
A houlenn c'hoaz ar hemener.

« Mad sur, avad, ma mignon ker,
Eh eer,

Mad sur, avad, ma mignon ker ;
Azezit war ar bank-toser¹⁹,
Ho tijuni 'zo da gemer ;
Azezit war ar bank-toser. »
« Ho trugarez ! », 'me 'r hemener.

¹⁷ Diou eur : diou deurvez.

¹⁸ devezer : ? An hini a labour e-pad eun devez.

¹⁹ ar bank-toser : ar bank-tosell.

Dirazañ plajou livet kaer
‘Lakaer,

Dirazañ plajou livet kaer,
Kig hag amann a zegaser,
Ha jistr ha kafe ‘leiz ar gwer ;
Kig hag amann a zegaser,
Ha bara gwenn d’ar hemener.

P’eo torret ar yun, e kroger
Dre gaer,

P’eo torret ar yun e kroger
Da danañ ar horn butuner
En eun dommañ an divesker,
Da danañ ar horn butuner :
Gwasa micher eo kemener !

« Petra ve gwell ganeoh ober ;
Komper.

Petra ve gwell ganeoh ober ,
Eur roched pe eur bragou-ler,
Eur gorvenn pe eun davañjer,
Eur roched pe eur bragou-ler ? »
« Eur roched », eme ‘r hemener.

« Ho torchenn, peleh he saver
Komper,

Ho torchenn, peleh he saver,
War an daol, war ar bank-toser,
Penn ar foenn, pe ‘kreiz al leur-gêr,
War an daol, war ar bank-toser ? »
« War an daol », eme ‘r hemener.

Hag evid lein pa ‘n em gaver
Er gêr,

Hag evid lein pa ‘n em gaver,
‘Mañ war ar bank soubenn Yann-Gouër
Hag ar bara du en doubier,
‘Mañ war ar bank soubenn Yann-Gouër,
« War an daol emañ... » eme ‘r hemener.

Krog aketuz en e vicher
Piker,

Krog aketuz en e vicher,
E kas en-dro an noadeier²⁰
Ken ma red an dour gand e ler,
E kas en-dro an noadeier :
N’eo ket brao bezañ kemener.

Heb ehan gwriad, d’e gomper
Yann-Ber :

Heb ehan gwriad, d’e gomper
E kont marvaillou, keleier,
Gwelloc'h evid kazetinier,
E kont marvaillou, keleier :
Teodet flour eo ar hemener.

²⁰ an noadeier : an nadoziou.

Pere 'zimezo er harter
En berr, Pere 'zimezo er harter ;
Ped leue 'zo ganet en pep kér,
Peleh e sav trouz en tier,
Ped leue 'zo ganet e pep kér :
Forz traou a oar ar hemener

Piou a zach dle ha piou a zerr
Diner,

Piou a zach dle ha piou a zerr ;
Piou a zo eeun, piou a o laer,
Piou 'zo fur ha piou 'zo rikler ;
Piou a zo eeun, piou a zo laer :
Da bep hini ro 'r hemener.

Ha, p'eo distro d'e barkeier

Yann-Gouër,

P'eo distro Yann d'e barkeier,
An prezenn-bod a hadkroger
Hag an tan en-dro kaeroh-kaer,
An prezenn-bod a hadkroger
D'ober e lein d'ar hemener.

Predeñ gantañ 'vel ma tleer

Ober,

Predeñ gantañ 'vel ma tleer,
E klask eur horn didrouz en kér
D'ober eun tamm kousk berr-ha-berr
E klask eur horn didrouz en kér :
Diskuiza 'blij d'ar hemener.

Merenn a rank gand e gomer

Kemer,

Merenn 'rank gand e gomer
Krampouez er baelon a dommer
Hag eur bannah traou a lonker ;
Krampouez er baelon a dommer,
D'ober enor d'ar hemener.

Eur pennad c'hoaz war ar vicher
'Sacher,

Eur pennad c'hoaz war ar vicher ;
Ha koan abred 'vid mond d'ar gêr,
Rag eun hanter leo 'zo d'ober ;
Ha koan abred 'vid mond d'ar gêr :
Fêz e tle bezañ 'r hemener.

Echu eo tre roched Yann-Ber

D'ober,

Echu eo tre roched Yann-Ber ;
Pemzeg kwenneg a briz 'gemer
D'ober plijadur d'e gomer ;
Pemzeg kwenneg a briz 'gemer ;
Marhad-mad eo ar hemener.

Soñjit ! eur roched a bez kaer,
Tud ker,

Soñjit ! eur roched a bez kaer !
Ha c'hoaz a-wechou 'lavarer,
Dre n'ouvezet ket petra reer,

Ha c'hoaz a-wechou 'lavarer
E talv eun den nao gemener.

Gwir eo, pa zistroas Yann-Ber

D'ar gêr,

Gwir eo, pa zistroas Yann-Ber,

'Kavas ar roched kloz ha berr,

Chomet ar pastellou d'ober,

'Kavas ar roched kloz ha berr :

Fazia 'hall ar hemener.

Gand pez a vo red ober

« Yann-Ber,

Gand pez a zo 'vo red ober ;

Din-me ne vo foeltr tamm re verr

D'ober eun hiviz gand kolier,

Din-me ne vo foeltr tamm re verr :

Bennoz Doue d'ar hemener ! »

Son Nigoudenn

(War an heveleb ton gand ar "Hemener")

D'ar houlz ma veve Nigoudenn
Skañv-benn,

D'ar houlz ma veve Nigoudenn,
E houzañvas gwall blanedenn,
Tra la la la la la la,
E houzañvas gwall blanedenn,
Tra la la la la la la,
E houzañvas gwall blanedenn,
Dre ma fazias penn-da-benn.

Fazia 'reas o tond gwan,
Heb mann,

Fazia 'reas o tond gwan,
En eur bed 'leh ma pik al lann,
Tra la la la la la la,
En eur bed 'leh ma pik al lann,
'Leh ne vez netra 'med dre gann.

Fazia 'reas o c'hoantaad
Traou mad.

Fazia 'reas o c'hoantaad
Traouigou flour ha dilikad,
Tra la la la la la la,
Traouigou flour ha dilikad,
Hag eñ 'nevoa ket êz da gad.

Fazia 'reas o soñjal,
Gwir dall,

Fazia 'reas o soñjal,
E hallje, paour ha stummet fall,
Tra la la la la la la,
E hallje, paour ha stummet fall,
Ober hent koulz hag an dud all.

Fazia 'reas en eur greski
Deski,

Fazia 'reas en eur greski
Deski d'e spered beajji,
Tra la la la la la la,
Deski d'e spered beajji,
Ha d'e galon baour hirvouid.

Med ar falla taol ma reas,
Biskoaz ;

Med ar falla taol ma reas,
'Oe kuitaad, eur wech erru gwaz,
Tra la la la la la la,
'Oe kuitaad, eur wech erru gwaz,
Ar stad izel 'leh ma hanas :

Dilezel ar vicher a gouër
Ken kaer,

Dilezel ar vicher a gouër,
O soñjal kad diboan en kêr,
Tra la la la la la la,

O soñjal kad diboan en kér,
Kalz da douch ha nebeud d'ober.

N'eo ket da verad eur bluenn
Hepken,
N'eo ket da verad eur bluenn
'Vez lakaet gand Doue eun den,
Tra la la la la la la,
'Vez lakaet gand Doue eun den,
Ken gallouduz ha Nigoudenn.

N'eo ket evid chom en toulou
Kambrchou,
N'eo ket evid chom en toulou
Eo bet savet 'uz d'on fennou,
Tra la la la la la la,
Eo bet savet 'uz d'on fennou,
Bolzou don ha glaz en neñvou.

N'eo ket mad da ren buhez kér,
Mab kouër,
N'eo ket mad da ren buhez kér,
Na da wiska livitenn gaer,
Tra la la la la la la,
Na da wiska livitenn gaer,
Neb e-neus douget chupenn verr.

Ne deuas Morse Nigoudenn
A-benn,
Ne deuas Morse Nigoudenn
Da zakudi, da vale plén,
Tra la la la la la la,
Da zaludi, da vale plén,
Da gomz brao 'vel ar vourhizien.

War ar paour-kêz dishriennet
Bepred,
War ar paour-kêz dishriennet
E chomas ar merk garanet,
Tra la la la la la la,
E chomas ar merk garanet,
Deuz ar mêziou 'leh 'oa ganet.

Hag en e galon e talhas
Allaz !
Hag en e galon e talhas
Da zon noz-ha-deiz 'vel eur hlaz,
Tra la la la la la,
Da zon noz-ha-deiz 'vel eur hlaz,
Keun diremed ar parkou glaz !

Son kleier Sant-Martin

(Montroulez)

SON KLEIER SANT-MARTIN

(Montroulez)

Sô - uit, sô - uit. Klem mus, Kle - ier braz ar Ma - ro, U -
- nan a zo aet Kuit Na deu - io Ket eo dro.

Sonit, sonit klemmuz, kleier braz ar Maro ;
Unan a zo eet kuit, ne deuio ken en-dro.

Sonit d'ar bugelig ken koant ha ken faro
Eet daved an êlez, ne deuio ken en-dro.

Sonit d'ar plah-yaouank, galvet gand an Aotro'
E-kreiz hañv ar vuhez, ne deuio ken en-dro.

Sonig d'ar zoudardig marvet evid e Vro,
Kousket en douar yen, ne deuio ken en-dro.

Sonit d'an tad, d'ar vamm, eet e-kreiz an daero'
Digand o bugale, ne deufont ken en-dro.

Sonit kleier kañvuz, an disparti garo
Etre an dud a chom hag ar re 'zo maro.

Spered, ijin, galloud, yaouankiz ha kened,
Kouskit bremañ didrouz, bleuniou koant dibennet.

Kouskit, huñvreou kaer, soñjezonou kollet,
Kouskit, karanteziou da virviken torret.

Kouskit, poan ha trubuill, anken ha goueladeg :
Bremañ zo ñin, 'vel kent, d'an daelou da redeg.

Kouskit, paour ha pinvidig, braster hag izelded :
Gand muzul an Ankou setu-c'hwi kompezet.

Kouskit er gwele don, mesk-ha-mesk astennet ;
Kleier braz ar Maro warnoh o-deus sonet.

Kousk, soudard Breiz-Izel

(En koun euz va mab)

KOUSK, SOUDARD BREIZ-IZEL

(En koun eus va mab)

The musical score consists of five staves of music. The first staff starts with a tempo of $d=56 p.$ and a key signature of $\text{b} \frac{6}{8}$. The lyrics are: "E-kreiz da yaou-an-kiz-fal'c'het gant ar Ma-ro,". The second staff begins with a key signature of $\text{g} \frac{9}{8}$, followed by a section in $\text{g} \frac{6}{8}$ and $\text{g} \frac{7}{8}$. The lyrics are: "Ro-ët ga-nid da vu-he vid ar vro, Kousk, Kousk, paotr". The third staff starts with a key signature of $\text{f} \frac{2}{4}$, followed by a section in $\text{f} \frac{6}{8}$ and $\text{f} \frac{7}{8}$. The lyrics are: "Breiz, soudard dis-par, Gra da zis-kuiz en es kwe-le douar,". The fourth staff starts with a key signature of $\text{f} \frac{6}{8}$, followed by a section in $\text{f} \frac{2}{4}$ and $\text{f} \frac{6}{8}$. The lyrics are: "Kousk, sou-dar-dig Breiz I-zel, Lus kellet gant mouez spontuz". The fifth staff starts with a key signature of $\text{f} \frac{6}{8}$. The lyrics are: "ar Bre-zel."

E-kreiz da yaouankiz falc'het gant ar Maro.

E-kreiz da yaouankiz falhet gand ar Maro,
Roet ganit da vuhez 'vid ar Vro,
Kousk, kousk, paotr Breiz, soudard dispar,
Gra da ziskuiz en ez kwele douar ;
Kousk, soudardig Breiz-Izel,
Luskillet gand mouez spontuz ar brezel !

Gouelet e vo doureg du-ze pa 'n em gavo
Gand ar re goz kelou kriz da varo.
Kousk, kousk, paotr Breiz, soudard dispar,
Gra da ziskuiz en ez kwele douar ;
Kousk, soudardig Breiz-Izel,
Luskillet gand mouez spontuz ar brezel !

Goude seiz miz²¹ hanter a drubuill hag a boan,
Te 'zo kouezet kaloneg ha dizoan.....

Kouezet 'fas d'ar Voched, 'vid diskouez d'ar re all

²¹ seiz miz : seiz mizvez.

Penaoz e varv eur Breizad 'vid Bro-Hall !...

Douar santel ar Frañs a ziwall da viken

Bugelig Breiz lahet 'vid e zivenn...

Kroaz enor ar brezel a luh war e horre

Gand bleuniou fresk hag eur bodig lore....

Hag an emgann euzuz a lah bemdez tud all,

Avel ar stourm a dremen 'n eur yudal.

Kousk, kousk, paotr Breiz, soudard dispar,

Gra da ziskuiz en ez kwele douar ;

Kousk, soudardig Breiz-Izel,

Luskillet gand mouez spontuz ar brezel !

Med eun devez da zond 'vo klevet war da vez

Lapoused Frañs gand sonigou nevez :

Kousk, kousk, paotr Breiz, soudard dispar,

Gra da ziskuiz en ez kwele douar ;

Kousk, soudardig Breiz-Izel,

Luskillet gand mouez ar Frañs divarvel ;

Mouez an Treh 'vo klevet o sevel 'uz d'ar Vro,

Brall ar hleier o kana tro-war-dro.

Forz soudarded d'ar gêr a zistroio laouen,

Te 'gousko don 'n ez kwele pri-melen...

Biken gouzoud ne ri, hader dizanvezet,

Blaz ar frouez gand da wad gounezet...

Med eur frealz 'vo dit, e-kreiz noz an ankoua',

Klevoud ar Frañs o tridal gand ar joa...

Kousk, kousk, paotr Breiz, soudard dispar,

Gra da ziskuiz en ez kwele douar ;

Kousk, soudardig Breiz-Izel,

Luskillet gand mouez ar Frañs divarvel !

Ha ma teu pell du-hont daou zen koz reuzeudig

Da zizeha gand ar heuz d'o mabig.

Kousk, kousk, paotr Breiz, soudard dispar,

Gra da ziskuiz en ez kwele douar ;

Kousk, soudardig Breiz-Izel,

Er Baradoz e kavfont o bugel.

Gwerz ar plahig kollet er gêr vraz

GWERZ AR PLAC'HIG KOLLET ER GÊR VRAZ

Pell du-hont en dremmwel' dreg mene-ou va bro, an-
bêol a c'ha da guz, ê-chu gan-tan e dro __, Pres-
-stik i-ve zi-ouazi __, me vo graet va hi - ni __, Va
spe red, pa zoñjan __, zo leûn a __ vel-ko - ni. __

Pell du-hont en dremmwel, 'dreg meneziou va bro,
An heol ah a da guz, echu gantañ e dro ;
Prestig iveau, siwaz ! me 'vo greet va hini ;
Va spered pa zoñjan, 'zo leun a velkoni !

Pa zoñjan em buhez gwentet gand an avel,
En dispriz am-eus greet war skweriou va havell,
Pa zoñjan en amzer na deuy ken war he hiz²²,
Ha pegen koant e oa deiziou va yaouankiz !

Pell du-hont en dremmwel e c'hoarz an ti-balan
'Leh am-eus ugent vloaz²³ bevet seder ha glan,
'Tal an dour peohuz, dindan ar gwez dero,
E-kreiz bleuñigou aour hag eürusted va bro.

Va zad paour a welan souchet 'n e gador goad,
Brevet gand ar glahar ha torret gand an oad,
Hag a ouel noz-ha-deiz, diremed e anken,
A ouel d'e verh yaouank na zistroio biken.

Va breur, va hoarezed a welan o c'hoarzin,
Dastumet en-dro deze bugaligou lirzin ;
Med an dour aliez a deu 'n o daoulagad :

²² war he hiz : gwregel eo "amzer" evid an oberour.

²³ ugent vloaz : ugent vloavez.

Pa zoñjont en o hoar, o-devez kalonad.

Ar vered a welan 'leh m'emañ douaret,
O hun 'n he gwele don, ar vamm 'doa va haret,
Hag a lavare din 'raog kuitaad ar bed-mañ :
« Chom er gêr, va merhig, chom atao dre amañ. »

Gwel'd a ran an iliz 'leh ma oen badezet,
'Leh am-eus gand Doue ken 'liez baleet,
'Leh am-eus, gwenn va zae, gwennoh c'hoaz va halon,
Douget skeud ar Werhez da zevez ar pardon.

O ! dremmou benniget, o ! ene glan va bro.
Petra 'glaskit ouzin war va gwele maro ?
Me n'on ken euz ho tud : va zae wenn plah yaouank
'Zo bet stlejet ganin dre ar vez hag ar fank !

Allaz ! o veva fall ne hounezer netra :
Setu-me dre Bariz heb labour na bara ;
N'on ken evid gouzañv loustoni va buhe'
Hag eh a eun tan glaou d'am has dirag Doue.

Fallaad 'ra va halon, sempla 'ran, mouget on...
Doue va fask kenta, roit din ho pardon...
Kenavo 'ta, va zud, kenavo, Breiz-Izel !
Pegen kabluz on bet o tond d'ho tilezel !

Gwerz ar zoudard divroet

'N han' Dou-e, ne zi-lam-mit ket Gwaz yaouank di-gant e bri-
-ed, Na mab ka-ret di-gant e dad, Na di-gant e Vreiz eur Brei-zad

'N an' Doue, na zilammit ket
Gwaz yaouank digand e bried.
Na mab karet digand e dad,
Na digand e Vreiz, eur Breizad.

Eur paotr kaloneg ha seder
E oa Kaourig an Heveder ;
E wreg yaouank, Soaz an Herri,
Ken seder all, mar ne oa mui.

Eun devez, Kaour a lavare
D'e vaouezig euz ar beure :
« Deut eo an deiz din da voned
Pell diouz douar ar Vrezoned.

Pep gwaz barreg a rank d'e dro
Sevel 'vid harpa e vamm-vro ;
Pebez dudi, pebez enor
Ma vijen soudard en Arvor !

Allaz ! p'eo degemeret din
Moned pelloh, moned a rin ;
Kenavo 'ta, va harante' !
'Benn eur bloaz 'teuin adarre. »

Eur pok war e muzellig 'ru',
Hag e benn-baz, ha kuit dioustu ;
Kuit gand an hent hep trei e benn,
Aon yudal dre nerz e anken.

Kaset e oe ar zoudardig
Pell diouz dremm hlan e garedig ;
Kaset e oe mab an Arvor
D'ar servij d'an tu all d'ar mor ;

'Tre ar broiou 'leh ne zav ket
Dero gallouduz er gwasked,
El leh ne hwez ken an avel
Tremenet diwar Vreiz-Izel.

Kerkent ha ma oe distaget
Diouz an douar he-doa maget,
E tizehas plantennig Vreiz
Dindan bannou eun heol direiz.

E kalon ar paotr e krogas
Eur hleñved diremed, siwaz !
An droughirnez, kleñved ar vro,
Kleñved a zun gwad ha dareo'.

An den nerzuz a oa bet Kaour
N'oa ken 'vid stlejal e gory paour,
Ankouaet gand e galon tridal,
Marvet ar c'hoarzin war e dal.

Hag e spered kêz divroet,
Bepred etrezeg Breiz troet,
A gleve du-hont 'raog meravel
Moueziou karet oh hen gervel :

« O !, 'lavare d'e vignoned,
Pegen eüruz ar Vrezoned,
Pa varvont dindan heol o bro,
Daoulinet o zud en o zro !

Pa ne glevont huanadou
Nemed en yez koz o zadou ;
Hetusoh eo meravel en Breiz
Eged beva 'n eur vro direiz.

Eno pep korv a vez douget
Beteg an iliz venniget,
Beteg iliz wenn ar barroz,
Sent Vreiz-Izel oh hen gortoz.

Ha pegen brao 'vez diskuiza
E deun ar gwele diweza
Pa vez kelhiet ar horv maro
Gand douar santel ar vamm-vro !

Va mignonned, n'am lezit ket
En douar seh-mañ da gousked :
Ahann n'oufe biken nijal
Va ene da gad ar bed all ! »

Prest goude 'teuas eul lizer,
Eul lizer du d'an Aotrou Mêr,
Da lavared e oa maro
Soudardig Breiz pell diouz e vro.

Distroet eo Kaourig d'ar gêr,
D'e vro venniget Landreger.
Serret, siwaz ! e zaoulagad
E deun eun arched c'hweh troatad.

Kaer en-devo heol klouar Breiz
Taol sklêrijenn warnañ e-leiz,
Ne zihuno ken e vugel
Lahet gand heol ar broiou pell.

Lapoused a bep tu d'an hent
A gan atao 'vel diagent ;
Med hirvoudi 'ra 'r ganaouenn
A veze gwechall ken laouen.

Ha barrou nerzuz an dero
'Trezeg o mignonig maro
A 'n em astenn evel gwechall
Klemmuz ha kañvuz o krozal.

E gerent, e vuia-garet
A deu war e lerh, diskaret
Dindan ar pounnerra glahar
A heller gouzañv war zouar.

Hogen eur vouez a zav en êr,
Eur vouez frealzuz ha tener :
« Va zud kêz, sehit ho taelo',
Er Baradoz ni 'n em welo !

Eno, abred pe diwezad,
E vez rentet Breiz d'ar Breizad,
Hag ar mab d'an tad glaharet,
Ha d'ar wreg yaouank he fried. »

Gwerz : Kalon Vreizadez

(War an heveleb ton gand ar "Zoudard divroet")

Eur plahig 'oa en Arzano,
Marharedig he lez-anø,
Daoulagad glaz, dioujodig koant,
Kened, ha furnez ha skiant.

Marharedig n'he-devoa ket
Talvoudegez hanter-kant skoed ;
Med he zal glan a lugerne
Koulz hag al loar aour e Landerne.

Dantelez kaer ne zouge ket,
Kennebeud voulouz arhantet ;
Hogen, da heul he bleo melen
'Touge dudi ha sklêrijenn.

Ne veze gand Marharedig
Broz na tavañjer binvidig ;
Ha 'n he darempred koulskoude
Meur a zen yaouank 'hirvoude.

Med abred e-touez ar bagad
'Nevoa dibabet he lagad,
'Devoa dibabet da vignon
Eur paotr a nerz hag a galon :

Per e ano, poaniuz e stad,
Na c'hoar na breur, na mamm na tad ;
E-unan o honid bara
'Baoe ma rene e zaouezeg vloa'.

Kenta tro ma savas gante
Kaoz virvidig ar garante',
'Oant o tistrei gand eun hent don,
War-dro kuz-heol, diouz eur pardon.

An deiz-se gand eur grenadenn
Per a zisplegas e bedenn :
« En ano Doue, Marhared,
Larit-hu din mar am haret ²⁴? »

Ha Marharedig, tost da zempla,
'Gemeras he mouez izella
Evid respont : « Ya, me ho kar
Muioh 'vid den war an douar. »

« Mad, eme Per, m'ho kar ive'
Dreist kement tra 'grouas Doue ! »
Hag o halonou 'grene c'hoaz
Pa zegouezjont e-tal eur groaz.

Eno, daoulinet, war o le,
Dorn an eil e dorn egile,
E toujont n'o-dije biken

²⁴ mar am haret : tregerieg : mar am harit.

Nemed eur garantez hepken.

Prest goude, Per a gemeras
Hent-houarn Pariz, ar gêr vraz,
En-zell da zistrei pinvidig
'Raog eureuji d'e garedig.

Da genta 'skrivas dezi beb lun ;
Goude, bep teir pe beder zun ;
Tamm-ha-tamm, eur wechig ar blos',
Ken ma teuas krenn an ankoua.

Hogen, divarvel heh esper,
Hi zalhe c'hoaz da hortoz Per,
Atao koant, atao fur ha glan,
A-dreg prenest he zi-balan.

Hag eun deiz, Per a dremenras
'N eur rei kazell d'eun intron vraz,
War e viz eur pez gwalenn aour,
Hep sellad tamm ouz an ti paour.

Hag ar helou kerkent dre gêr :
« Dimezet hag eureujet eo Per ! »
Ar plahig, adal m'ouvezas,
Semptet d'an douar a gouezas.

Douget e oe war he gwele,
Ha ne zavas ken ahane ;
Na klemm na komz ne oe klevet,
Daou zevez goude 'oa marvet.

Nijet 'oa kuit an ene glan,
Eet war e giz d'ar broiou splann
'Leh ma ren er beurbadelez
Karantez hap trubarderez.

Du-mañ, en Breiz, 'z eus eur rozenn
Na zigor 'med eur wech hepken
He halonig ruz kinniget
Da bokou an heol benniget.

He deilicou a zav en êr
O fenn livet koant ha seder,
Keit ha ma par war o gorre
Heol burzuduz ar garante'.

Med, kuzet an heol, kenavo !
Ar rozennig paour a varvo ;
Hag ar vleuñvenn gizidig-se
Kalon ar Vreizadez eo ' e'.

Gwerz war stad ar brezoneg

GWERZ WAR STAD AR BREZONEG

Lento ($\text{♩} = 48$)

Eur vro dis-par a lu-gern e touez an hell vro-
-iou-, Lus kel-let en he hun-vre gant mouezdon ar-mo-
-riou-, Pa-ket he fenn in-tan-vez en eur gouel mou-gern
c'hlaz-, Hag o sôn war eun de-lenn hir-vouduz vel eur c'hlaz-

Eur vro dispar a lugern e-touez an oll vroioù,
Luskell et en he huñvre gand mouez don ar moriou,
Paket he fenn intañvez en eur gouel mougenn hlaz,
Hag o son war eun delenn hirvouduz 'vel eur hlaz.

Koulskoude he-deus mibien gand Doue dibabet,
Dre ma oant tud gallouduz, da ziwall harz ar bed ;
Netra barreg d'o sponta na d'o diskar,
Nag e teufe da goueza an neñv war an douar.

Koulskoude en peb amzer 'talh enni da zevel
Bleuniou aour leun a zudi, bleuniou gwenn leun a vel,
Ha da bignad er hlazenn, lemm evel noadeier²⁵,
Touriou kaer dantelezet 'leh ma kan ar hleier.

Koulskoude 'n he fardoniou 'vez gwelet a-vagad
Ar c'hoanta gwiskamañchou 'zo bet dirag lagad.
Ar merhedigou flourra 'deus c'hoarzet d'ar vuhe',
An terrupla tud yaouank krouet dre zorn Doue.

Koulskoude gand he bombard pa zon he biniou,
E njî ar gorollerien war askell o zoniou ;
Ha war veg he meneziou pa gan he mesaerien,
E toull dor ar Baradoz 'tispak selaouerien.

Perag eta chom kañvuz 'tal on mamm Vreiz-Izel,
Perag war an tremenet e taol bepred he sell,

²⁵ noadeier : nadoziou (tregerieg).

Perag e talh da jali : « Gwechall, gwechall, gwechall ? »
Netra 'med emañ gwasket he yez gand yez Vro-Hall.

Eun devez e tremenis e-kichenn eur houldri
Bet ennañ 'pad tri-hant vloaz²⁶ douster ha koantiri,
Bet ennañ dre vilierou koulmed gwenn o kluda,
Ha mouzeiou kuñv damantuz noz-ha-deiz o vruda.

Pebez souez pa glevis 'diabarz a houldri
O sevel en eur gwaga mouzeiou raoulet ha kri',
Ha pa welis o vale pe o nijal tro-dro
Brini du, brini loued, lapoused a varo !

Trehet e oa bet gante ar hudennigou²⁷ gwenn,
Mouget o han, o giziou, peb eñvor deuz o gouenn ;
A-gantvechou eürusted ne chome ken, allaz !
Nemed, 'touez al loustoni, bleuñigou gwenn ha glaz.

Ha me kerkent da zoñjal en Breiz, va bro garet,
'Zo iveau gand ar galleg he yez koz mastaret,
Hag e vez klasket bemdez, dre bep seurt troiou-kamm,
Lakaad he giziou kaerra da goueza tamm-ha-tamm.

« Ma vije bet, emezon-me, leh tamm kudenned,
Tud a boell hag a galon 'vel m'eo ar Vrezoned,
'Dije biskoaz aotreet divroiz d'o debri
Na lapoused divalo da ren en o houldri. »

Med den ebed ne gredfe, penn-oh-penn ganem-ni,
Ouz ar Brezoneg santel 'n em lakaad d'enebi ;
Rag biskoaz n'eo bet Breiziz trehet 'med a-guz-kaer ;
Hogen, an tu d'he flastra dre zindan a glasker.

Er skoliou eo bet kavet an noazusa doare
Da skei gantañ heb ehan taoliou didrugare' :
Skolaerien, skolaerez a zo mistri brezel
Roet deze 'vid kevridi laza yez Vreiz-Izel.

Hini Vro-Hall 'deu warnom dre lannou dirollet
En eur holo bep kammed douar ganem kollet :
Mor braz ar skridou galleg a zered euz Pariz
Pounnerroh 'vid an hini 'zistrujas ar Gêr-Iz.

Breiziz zoken a glever war Vreiz oh ober fae,
Gwerzet gante o fluenn, o zeod hag o fe' ;
Kreñvaad 'n on touez 'ra bemdez koagerez ar brini :
War-zao, dubeed Arvor, divranom on houldri !

Dilamm on yez ganeom-ni 've dilamm on ene :
Petra 'larfe d'ar Breizad ar mor hag ar mene',
Nag an aveliou garo nag an noz spouroneg,
Ma vije bet d'o fintañ ar geriou brezoneg ?

Kollet e yez venniget, 'varvfe e oll dudi :
Ne ouezfe ken na c'hoarzin, na karoud na pedi ;
E zent koz en ilizou a drofe kein dezañ,

²⁶ tri-hant vloaz : tri-hant bloavez.

²⁷ ar hudennigou : ? Marteze "ar hudonigou"

Hag e anaon a ouelfe 'n o gwele diwezañ.

Petra 'larfe d'e galon bombard ha biniou,
Koroll na c'hoariadeg, kleier ar pardoniu ?
Beteg e wiskamañchou n'o-defe penn na troad :
Breizad en Breiz a chomfe evel eun divroad.

Mar on-deus 'ta, kenvroiz, c'hoant miroud war on tro
Kement 'zo bet a-viskoaz nerz ha kaerder on bro,
Diwallom on brezoneg, stourmom 'vid hen divenn,
'Vel ma stourme on zadou 'n eur hopal : « *Torr e benn !* »

Meur a wech zo goulennet digand mistri Vro-Hall
Rei deom kemend a wiriou 'vel ma roer leh all ;
Van ebed n'o-deus greet c'hoaz dimeuz on fedennou ;
Med, mar geo yen o halon, ni 'zo tomm on fennou.

Pennou tomm, divreh kaled, dre on hannaderien
Ni rank trouzal ha c'hoari, derhel horz gand ar yenn
Ken e treuzo diouskouarn ar Hallaoued vouzar :
Ha gwaz d'ar Gannaderien a gomzo re glouar !

Pep hini 'neze 'zo galvet da zivenn gwir e vro ;
Neb na garo ket ober 'vo degaset en-dro ;
Rag gwiriou santel on-deus, divizet mad gwechall
Pa brizas on Dukezig sevel war dron Bro-Hall.

Neuze 'nevoa 'r Brezoneg hepken urz da ziston
Dindan ar goabrenn deñval krouet 'vid ar Brezon :
Ar Gall a ranke goulenn aotre 'benn kaozeal ;
Hag e fell dezañ hirie minellañ ar re all ?

Netra ken ne houllennom 'med bezañ selaouet ;
Rag biskoaz fae n'on-deus greet war yez ar Hallaoued ;
Evid he homz e trehom zoken war o gorre,
On skridou 'vez e galleg peurvuia beh d'o re.

Netra ken ne houllennom 'med e vo 'n on skoliou
Deuz brezoneg en galleg troet ar henteliou :
Gand ma vont lakaet o-daou war eun heveleb troad,
Biken ar yez vrezoneg ne varvo 'n on broad.

Nann ! biken ne zizeho mammenn veo ar soniou,
Biken ganem ne davo bombard na biniou ;
Ha dindan on heol klouar 'vo dalhet da youhal
'N eur gana kanaouennou 'vel en amzer gwechall.

Neuze 'viro Breiz-Izel he stumm hag he giziou ;
Sent ar Vro 'chomo laouen e deun an ilizou ;
Breizad a vano Breizad, ma hallo e dud-koz
Hen anzao, hen anavezoud pa deuy 'n Faradoz.

Renerien Vro-Hall, ouzom ne veh ket direiz,
Rag hoh harpon nerzusa 'zo bet atao en Breiz ;
Oh espern ar seurt mibien, gonid ne refet ken :
On gwad 'zo deoh pa gerfet, on yez dem da viken !

Enor d'ar brezoneg !

Brezoneg, yez santel, dit e fell din kana
Euz a-greiz va halon va meuleudi granna :
Ra nijo da heriou sonuz war va zelenn
'Vel richan an eostig diwar veg an dervenn !

Keit ha m'heller toulla noz an amzeriou pell
E klever da gomzou gand kounnar o sevel,
Komzou pounner, krozuz, garo 'vel ar Gelted,
O tiruillal gante dreist ar poblou spontet.

Ar Gelted 'oa neuze baleerien ar bed,
Tud lorhuz ha kadarn, uhel ha kreñv-meurbed.
Dispak o bleo melen war o diouskoaz ledan,
Ha leun o lagad glaz a sklérder hag a dan.

Yez an Treh 'oas neuze : da vouez-te, pa voude,
A ree da beb mouez all izellaad he fouge ;
En argad, pa lintre klezeier 'vel luhed,
Te 'hope didruez : « Gwa d'an neb 'vo trehet ! »

Yez ar Spi, te 'lakae da splannaad en dremmwel
Dirag ar hadour, skuiz o stourm bete mervel,
O vond noz-deiz dindan yenijenn pe dommder,
Broiou pinvidig, eürusted ha kuñvder.

Te 'ziskoueze dezañ en tu-hont d'ar mor glaz,
En tu-hont d'ar Vuhez, d'an Anken ha d'ar Hloaz,
Ar Wenva dudiuz, leun a zoniou telenn,
'Leh ma ren war an dud varo Konan Velen.

Ehanet da vale, pa gavas on zud-koz
Douar o degemer en Breiz-Veur ha Bro-Skos,
Te 'blegas da gana spered taer ar Varzed
Te 'lakaas ar gelenn²⁸ war vuzell an Drouized.

Pa gouezas ar walenn war chouk ar Vrezoned,
Tehet beteg Arvor o broad forbanet,
Te 'zalhas gand da vouez gwechall d'o frealzi
E-giz eur mignon koz chomet feal d'o zi.

Abaoe 'z eus tremenet meur a zarvoud en Breiz,
Bet warni beb eil tro meur a vaher direiz ;
Ha biskoaz n'eus gallet hini 'bed euz oute
Dre nerz na dre gildro kaoud an treh warnout-te.

Kantvedchou 'zo gwintet an eil dreist egile,
Eet rouanteleziou da heul o rouane'
En islonk 'leh ma rank spluja kement 'zo bet ;
Ha te war o dismantr beo-birvidig bepred !

Med, o vezañ treuzet kemend all amzeriou,
Ez out deut da vezañ soñjer 'vel eun tadiou²⁹
Karget a ouziegez hag a skiant-prenet,
Don, lod euz da gomzou, 'vel puñs an Tremenet !

²⁸ ar gelenn : ?

²⁹ eun tadiou : ? "eun tadou" (?)

Pa gaver eun ti koz, eur voger, eur wezenn,
Testou digomz war draou golet a vougenn,
'Vid o harz da goueza, da frega, da vovel,
Poan ebed na ve stard na priz ebed uhel.

Hag e lezfem 'hanout, baleer-bro dispar,
Den koz leun a furnez, prezeger helavar
Diwar-benn on gouenn dud test gwir da lagadeg,
Da vezañ minellet gand paotred ar galleg ?

Nann ! daoust da jilpadenn tammou chas kounnaret,
N'eo ket deut c'hoaz an deiz ma vi-te douaret,
Mezellour lugernuz spered on hendadou,
Hag a dalv hirroh deom eged an oll vadou !

Keit ha ma vo kalon o lampad en or hreiz,
Da garantez 'vo stag ennom ouz hini Vreiz ;
Hag on halon, mar bez diganem dilammet,
A vo kavet atao evidout entanet.

Yez santel, dalh eta da vleuñia war on bro
'N eur daol, 'vel mel gwenan, da hwez-vad tro-war-dro,
Dalh da zon war gerden nerzuz an telennou,
Dalh eñvor on zud-koz e deun or halonou.

Me 'houll, pa ziskuizin em gwele diweza,
Avel³⁰ guñv Vreiz-Izel 'uz d'am fenn da hweza
'Vid degas d'am skouarn, 'hed an oll amzeriou,
O ! va brezoneg kêz, trouz karet da heriou !

---

³⁰ Avel : gwregel eo ar ger "avel" evid an oberour.

Bet e oant bet

(En koun euz va bugale)

(War an heveleb ton gand "Ar Zoudard divroet")

An heol tomm pa deu da hoarzin
Hag an hañv da vleuñia lirzin
E pep tachenn, e pep kalon,
Me 'glev eur hlaz o skei ennon ;

O skei pa zegouez din soñjal
En daou vugel am-oa gwechall,
A vije bet eüruz iveauz
O kemer o lod er vuhez.

Med, e-pad ma kan lapoused,
E-pad ma ren amourousted,
E-pad ma tro korollerien,
Int a gousk don en douar yen.

I

Bet e oa bet eur baotrez vrao,
Jnetil ha fur, seder atao,
A gane ken flour hag eun êl,
Ken pikuz hag eun durzunell.

Eur fleurenn a Vreiz 'oa hounnez,
D'ar yez ha d'ar vro mignonez ;
Hogen, eur paotr euz ar Hreisteiz
A hoantaas he braventez.

Ouz ar galon 'ranker selaou :
Setu 'oant eureujet o-daou,
Hag en Breiz e vleunias gante
Rozenn eüruz ar garante'.

Med eun devez en em gavas,
Gand eur groaz du merket, siwaz !
Red deze mond, planedenn hwero,
Da heul o bara da bell-bro.

Ne jalas ket ar verhig vad,
Soñj esperm d'he zud kalonad ;
Med he halon da virviken
'Oe tizet gand broud an anken.

Dizeha 'reas tamm-ha-tamm,
Pellaet diouti tad ha mamm,
Hag he bro goant, hag an avel
Bet c'hwzet en-dro d'he havell ;

Pellaet keid all an heol klouar,
Kuñvder an dud hag an douar,
Êr vad al lanneg hag ar mor
N'o haver nemed en Arvor !

Adweloud he Breiz eur pennad
He lakae c'hoaz da laouennaad ;

Med ar ranngalon yee goude
War-gesk atao, war-gesk bemde'.

Kaer o-devoa c'hoarzin outi
Pried tener, mab dizoursi,
Ar hleñved a grigne bemdez
He yaouankiz, he braventez.

Hag, eur mintin a Vezeven
E tremenas 'vel eun êzenn,
E varvas du-hont er vro-bell,
He soñj atao gand Breiz-Izel.

Eur bloavez hir he-deus kousket
En eun douar n'anaveze ket,
Ha sed-hi bremañ deut en-dro
Da hun e bered koant he bro.

Bet eo douget 'biou ti he zud,
Hag he halon 'zo chomet mud,
He lagad dizell ouz an ti
'Zigore ken frank eviti.

O ! mamm-vro garet Breiz-Izel,
Ro degemer mad d'az pugel.
Hun didrouz d'al lapousig kêz,
Diskuiz d'an askelligou fêz !

Ar vouez flour ne vo ken klevet
O richanad 'leiz ar gaoued ;
Er Baradoz e kan bremañ
Son gaer he bloaveziou kentañ.

II

Bet e oa bet eur paotrig koant
Ken fiñvuz hag ar beo-arhant,
Leun e lagad a sklêrijenn
A-ruill war e chouk bleo melen.

Deuz a vihan savet da vraz,
Hent ar skol-veur a gemeras,
Hag e teskas en eur greski
Kement ha ma heller deski.

Pe oa lakaet en e spered
An oll skiant anavezet,
En e zorn an oll vokedou
A ziwan evid an dudou ;

Pa 'n em gavas da vezañ den,
Gouest da vale diboan ha plén,
'Vid ar vuhez pa 'oe daro,
'Oe kutuillet gand ar maro.

Ar "Wiraserien"³¹ n'o-deus bet
Teir nozvez 'zo diskuiz ebed,

³¹ Wiraserien : galleg. "Soudarded" int.

O hortoz ar geriou pounner
A nij bremañ spontuz en êr :

« War varh, paotred ! setu brezel ;
Beh d'ar Boch ha dir en avel ! »
Hag int kuit en eur hren-douar :
Ped a zistroio ? Den ne oar.

War harzou Frañs int 'n em verniet,
Gwazed terrupl, kezeg sternet,
Er parkou hag er hoajeier,
Na ti na kraou d'o degemer.

Kousked a reont tal-ha-tal, T
ud ha loened, 'vel eur chatal ;
Aliez e rankont debri
Dre naon, a-walh legumaj kri'.

Rag a-wechou ne zebront ket ;
Hag evid terri o zehed
N'o-devez nemed dour c'hwero
Tremenet war gorvou maro.

Klevoud a reont en-dro deze
An Ankou, war-nij noz-ha-de'
'Kreiz an tan hag ar strakadeg,
O tarbari d'al lahadeg.

Hogen, d'an noz pa vent paket
En o mantellou da gousked,
E sav 'uz d'o gweleou pri
Huñvreou kaer d'o frealzi :

Kaoud a ra da zoudardig Breiz
Eo dizoh ar brezel direiz,
Hag eñ distro dihloaz d'ar gêr,
E dud en e dro ken seder !

Hag e c'hoarz a-greiz e galon
Ouz e gerent, ouz peb mignon,
Hag ouz ar Frañs, e vro garet,
Ar Boch dindanni diskaret.

Allaz ! an dihun a gas kuit
An huñvre kaer hag ar gonid ;
N'eus forz, konfortusoh e vo
Adkemered an hent garo.

Mervel 'ra tud evel kelien,
Dreist-oll 'touez an ofiserien ;
Piou e-nevo c'hoaz ar galon
Da ginnig e vreh d'ar "galon"³²

Bez dizoan, Frañs, bro venniget :
N'eus forz ped a vo pistiget,
Ped ofiser gand ar Maro,
Re all en o leh a zavo.

³² d'ar "galon" : galleg. "Galonsou" an ofiserien.

Ar "marchi" yaouank a lare
D'e vignoned deuz ar beure :
« Kenavo, paotred, ha gras dah³³
Da chom penn-da-benn beo ha yah !

P'emaom galvet d'iz-letanant,
Me 'heulio heb aon na damant
Hent an never gand kadarnded ;
Kenavo 'ta, kamaraded ! »

Ha kuit gand eur mousc'hoarz laouen
Da ziambroug e blanedenn,
Hep soñjal, siwaz ! n'en-devoa
Nemed c'hweh sizun³⁴ da veva.

E "Beauséjour" e zo³⁵ gwall grog
On faotred o vond war 'n a-raog,
O sevel a-dammou war greh
'Klask dont a-benn euz ar hreñvleh.

Euz lein an oabl e kouez warne
Ar spontusa barrad arne ;
Tan ha strak, mindraill hag houarn,
Ha trouz da derri diouskouarn.

Galvet eo ar gompagnunez
Da zevel iveau d'ar banvez,
Da gemer perz an abadenn
'Vid rei skoazell d'an argadenn.

Hag o vezañ nebeud a vall
Gand o zoudarded da fiñval,
An daou letanant 'mêz ar foz
A lamm 'kreiz an tan hag ar groz :

« War-zao, paotred, deut dem an eur
Da zougen sikour d'on breudeur ;
Savom prim ha kerzom dizoan !
Ar glaoig-mañ 'ra ket a boan. »

N'eo ket ar gomz peurlavaret,
Eur pez "obuz" 'zo 'n em gavet,
Ha skoet gantañ d'ar maro
An daou ofiser war eun dro.

Unan aneze 'zo maro-mik ;
Egile, beo c'hoaz eun tammig,
Gloazet 'n e gein, mouget 'n e greiz,
Hennez eo iz-letanant Breiz.

Hennez, hag a varv diwadet
Etre daouarn e zoudarded,
Pell diouz e dud, pell diouz e vro,
Lahet gand ar Boch divalo ;

³³ dah : deoh.

³⁴ c'hweh sizun : c'hweh sizunvez.

³⁵ e zo : tregerieg : ez eus

Hennez eo an hini 'oa bet
Eur paotrig koant, laouen-meurbed,
Bleo melen, en e bevar bloaz,
O rodellad war e ziouskoaz ;

E lagad tener ha lirzin
Diwar ar varlenn o c'hoarzin
Ouz eur vamm youank a gane
D'he mab kanaouennou Kerne.

Serret bremañ da virviken,
E zaoulagad ne welfont ken
Na mamm, na tad, na c'hoarezed,
Nag e Vreiz gand mor gourizet.

Med e donder kuñv an douar
Eo deut da gousked 'tal e hoar ;
Hag o-daou er memez gwele
E tiskuizont euz o bale.

A-wechou 'seblant an avel,
Pa deu war o bez da zevel,
Damanti da vleuniou ken kaer
Bet kutuillet 'raog an azmer.

Nemed unan

Penn-da-benn gand harzou Bro-Hall
Soudarded ar Gwir 'zo en o za'
Unanet en o nerz gallouduz hag ingal,
Tri bloaz³⁶ hanter 'zo, hep skuiza ;
Dstmet a bep gouenn, a bep stad, a bep bro,
Daoust d'ar gloaz ha daoust d'ar Maro
'Vid kas d'e doull al Loen garo.

Penn-da-benn gand harzou Bro-Hall
Merzerien ar Gwir 'zo kouezet,
Unanet en o gwad skuillet 'vid ar re all,
En o yaouankiz loreet ;
Marvet, paour ha pinvig, gwenn ha ruz, nobl ha kouër,
Mesk-ha-mesk, kaloneg ha taer,
'Vid silvidigez o bro gaer.

Penn-da-benn gand harzou Bro-Hall
Tud an a-dreñv, stard en o flomm,
Unanet en o hañv³⁷, en o lorh, en o mall
Da weloud gwindadeg Gwillom,
A gas o malloz ruz d'an torfetour gaouiad
En-deus lakaet gand e vennad
An Europ en tan hag en gwad.

Hag oll, 'n eur vouez hepken, tud veo ha tud varo,
Koulz mammou daoulinet 'vel stourmerien faro,
E laront 'n eur stardañ o daouarn hag o dent :
« Prestig, Boch milliget, 'ranki mond gand da hent ! »

Miz Genver 1918.

³⁶ Tri bloaz : tri bloavez

³⁷ : en o c'haoñ, er skrid orin.

Ar brasa

Braz eo ar penn-sturier a ren fur bag ar Vro,
Daoust d'ar glabouserien a skrign dent war e dro,
Difiñv, stignet oll nerz e spered hag e vreh
Da heul war-eeun an hent hepken a gas d'an Treh.

Braz eo ar jeneral ken karet, ken brudet,
A zalh dindan doujañ e zorn on zoudarded,
Daoust d'ar skuizder, daoust d'ar hwezerien fallente',
War zao beteg an deiz ma teuy an tamm gante.

Braz eo an ofiser, alaouret e zillad,
Digor-frank dirazañ dorojou an eurvad,
Hag a varv, ken kadarn ha marheien gwechall,
'Vid enor e vanniel, 'vid karantez Vro-Hall.

Braz eo an den desket a varv evid ma vo
En eur bed dishual lavaret kenavo
D'ar boazamantchou koz, evid ma vo miret
Ne ve bihan gand braz hiviziken debret.

Braz eo an den pinvig a varv, hep keuz d'e dra,
'Vid ma paro warhoaz heoliou deuz ar haerra
War e Vro venniget ha war he bugale,
Plênnæt dindan o zreid an hentchou da vale.

Med ar zoudard bihan, ha diouizieg ha paour,
Ha n'en-doa da zivenn na den, na tra, nag aour,
Greet e zever gantañ heb gouzoud 'vid petra,
Ha krog bremañ didrouz en e gousk diweza,
Goude bezañ roet 'vid ar Frañs e vuhe',
Hennez eo ar brasa dirag lagad Doue.

D'an 12 a viz C'hwevrer 1918.

Goude koan

O vezañ tremenet dindan nij ar Maro
Deg devez penn-da-benn en "trañcheou" kenta,
Deg devez bet kavet ken paduz ha deg vloa³⁸
Ha deut a-dreñv bremañ d'ober eun tammig tro ;

O soñjal emañ Breiz pell, ken pell ar vougenn
Gand ar garantez domm a zav euz he douar,
Gand he levenez kuñv hag he heoliou klouar,
Hag int eur zamm warne ken pounner da zougen !

Emaint daou zoudardig³⁹, daou Vreizad, goude koan,
Sioul ha dilavar, eet o spered da vale,
O selléd huñvreüz an eil ouz egile,
Ha gand o daoulagad e tisplegont o foan.

Boazet int bet o-daou da gana beb eil tro
D'an amzer ma vevent seder ; hag a-greiz-oll
Unan aneze 'lavar gand eur youhadenn foll :
« Ha ma kanfem, Perig, eur zon e-giz on bro ? »

Setu gand an daou baotr dispak eur barzoneg
Sort a ziwan du-hont e skeud ar Menez-Du,
Ha berniou soudarded o tostaad a bep tu
'N eur hoapaad, leiz genou, kanerien vrezoneg.

An diou vouez koulskoude nerzuz ha flour a zao,
Ha kanaouennig Vreiz a zao dispar gante,
Mesket enni ken c'hwek kuñvder o hoarvente'
Ma teu lod goaperien da lavared eo brao.

Ar han a zalh da vond war gaerraad, war greñvaad ;
Ha pep hini, dindan ar geriou dizanvez,
A glev bep sort komzou burzuduz ha nevez
O tegas euz a bell eun êzenn a hwez-vad.

Pep kalon a zelaou 'n he diabarz moueziou
Dihun gand an diou-mañ, moueziou pell 'zo klevet,
Evel pa zistrofe deiziou pell 'zo bevet ;
Pep spered a zibun didrouz e vennoziou.

Kana, kana bepred a ra mibien Arvor,
Ken m'eo leun an dachenn, tro-dro d'ar zoudarded,
A weladennou koant euz a bep bro galvet
Gand taboulin ar zon ha korn-boud an eñvor.

Ha, pa dav an diou vouez, pa varv ar han goustad,
Pa zav eur strakadeg daouarn gand ar re all,
Meur a zoudard a chom dilavar d'huñvreal
En eur zeha daelou deut en e zaoulagad.

D'an 30 a viz Mae 1915.

³⁸ deg vloa' : deg vloavez.

³⁹ Goude koan : Daou zoudardig a zo.

En enor da Daoleziz maro evid ar vro.

Savet he-deus parrez Taole
Eur mén-eñvor d'he bugale,
Da zerhel koun da virviken
Ez int kouezet 'vel merzerien,
'Vel gwir vibien da Vreiz-Izel
Chomet feal beteg mervel.

Ar mén a strink, 'vel eur bennoz,
Diwar ludu zakr o zud-koz,
D'o meuli, d'o zrugarekaad ;
Hag a ginnig en oabl Breizad⁴⁰
D'o eneou glan divarvel
Gopr burzuduz ar groaz vrezel.

O ! gand ped ha ped poan guzet
Eo bet ar groaz-mañ gonezet !
Gouzañv 'deus greet on faotred kêz
Naon, riou, skuizder ha dienez,
Ankeniet diwar-benn o zud,
Lojet e-giz loened mud !

O gwad dre-oll en-deus redet ;
O horvou paour 'zo beredet
Du-mañ, du-hont, pell diouz o bro ;
Med, kreñvoh eged ar Maro
Karantez ar re veo a chom
Evito birvidig ha tomm.

Biken n'hellim ankounac'haad
O-deus serret o daoulagad,
Roet digeuz o yaouankiz
Evid prena deom frankiz,
D'ar re war on lerh eürusted,
D'ar bed oll peoh ha sioulded.

Ha, pa vefom-ni diskaret,
Ar mén 'zalho da lavared :
« Soñjit en dud vad 'zo maro
Evid silvidigez o bro :
Soñjit e stourmerien Daole
Bet penn-da-benn feal d'o le ! »

Eun dra bennag ez eus er bed
Treh d'ar galloud ha d'ar spered,
Gwelloc'h eged aour nag arhant,
Brasoh eged reñk ar skiant :
Kalon an hini 'oar mervel
Evid divenn gwiriou santel.

Ar galon-ze ho-peus-c'hwi bet,
Taoleziz : tra m'ho-peus bevet,
Soudarded dispont ha penneg,
C'hwi ziskennas en brezoneg
Lorh ar Prusian milliget :

⁴⁰ en oabl Breizad : ?

« Amañ, Boch, ne dremen ket. »

Hag ar Boch n'eo ket tremenet,
O vezañ ma oa astennet
A-dreuz d'an hent Brezoned vad,
Ruziet an douar gand o gwad ;
Ha birviken ne dremeno :
Brezoned all hen divenno.

Kouskit, harozed Vreiz-Izel,
Sioul en ho kweleou brezel :
Ho puhez, 'vid m'eo bet re verr,
A zoug eur gentel hag eur skwer
A verko don a oad da oad,
Slrivet e lizerennou gwad.

D'an 23 a viz Mae 1920.

Kan ar higi

Karoud a ran kleved en noz kan ar higi.
Aketuz, diankoua, heb aon na diegi,
Sonn a-greiz-oll, diwar an eil klud d'egile,
Pep hini 'laosk e damm galvadenn da vale.
Darn a gan dihallooud ; darn all skiltr pe raouiet,
Lod a zistag soniou burzuduz da gleved ;
Med oll, braz ha bihan, talvoudeg ha dister,
War ged atao, daoust d'ar housked pe d'ar skuizder,
Daoust d'an erh pe d'ar skorn, d'ar glao pe d'an avel,
Oll en koulz e lakaont o mouzeiou da zevel,
Hag oll en eur gana 'reont o hevridi :
Dougen uhel enor ha brud-vad ar yerdi⁴¹.
A beb oad, a beb gouenn, a beb liv, e veskont
O zoniou da hopal, da hervel, da respont ;
Hag an oll zoniou-ze, dastumet 'uz d'ar Vro
'N eur ganaouenn hepken gallouduz ha faro,
Bete meur a skouarn, bete meur a galon
A gas e-kreiz an noz an eñvor hag ar zon.

'Vel-se, pa vez goabrenn deñval war Vreiz-Izel,
Morgousket pep kalon, dilavar peb muzell,
Deuz du-mañ, deuz du-hont e sav mouzeiou sklintin,
Mouzeiou gwazed dihun pell a-raog ar mintin.
Ar re-ze gand netra n'oufent bezañ harzet
Da zenti penn-da-benn ouz o dever barzed.
Daoust ma ren tro-war-dro da Vreiz noz an Ankoua,
Daoust ma wask, evel eur vantell blom war o skoa'
Goapadeg, yenijenn, digalonner an dud,
Evel ma sav eur han killog diwar pep klud,
Kan ar varzed a strink euz a bep korn ar vro.

Selaouit ! mesk-ha-mesk, kreñv, gwan, kuñv pe garo,
Dizingal, disheñvel e tispak o mouzeiou ;
Stok ha distok atao dre bark ar mennoziou,
E-giz ar Gelted koz war dachenn an argad,
Etreze kemm ar reñk, ar gredenn hag ar gwad,
N'eus nemed war eur zon kement en em glevont :
Hini karantez Vreiz. Eno, 'vad, ne reont
Nemed eur vouez, eur han hag eur galon hepken ;
Eno, 'n eur ganaouenn ha na davo biken,
Unanet oll en-dro d'an Delenn divarvel,
N'int ken netra nemed mibien da Vreiz-Izel.

⁴¹ ar yerdi : ti ar yer.

Miziou Breiz

Miz Genver

Bloavez yaouank, bloavezig gwerh,
Daoust petra 'guz ar vantell erh
A stlej hirvouduz war da lerh ?

Daoust ha te 'zegas al liñsel
Da baka on mamm Vreiz-Izel,
Pa zegouezo ganti mervel ?

Divleuñ, digan, peurgeuziet,
Skornet ar gwad 'n he gwazied,
E tav, e hun 'vel beziet.

Ne glevez ken mouez dre ar bed
'Med an avel, kañvuz-meurbed
'Vel klemmgan an amzeriou bet.

Stummet ken mantruz an dero
Ma houlenn paotr Breiz gand daero'
Ha mervel 'hallfe e vamm-vro ?

Miz Genver, miz an dizanvez,
Laavr deom gand peseurt danvez
E vo steuñvet ar bloaz nevez ?

Miz C'hwevrer

Setu eur miz all dispket
Hag ar bed a zalh da gousked,
Ha Breiz-Izel ne zihun ket.

Bepred, 'vel izili maro
Suillet gand eur goañvez garo
E chom noaz ar barrou dero.

War Vreiz, en he bez astennet,
'Talh da yudal avel skornet
Heñvel ouz klemm an Tremenet.

An touriou, ar halvariou koz
A zav o fennou dreist ar groz
'Vel kroaziou mein war lez eur foz.

Hag ar hleier santel, allaz !
A zon damantuz 'vel eur hlaz ;
O ! Breiz, daoust ha te 'vevo c'hoaz ?
Miz C'hwevrer, kee buan en-dro !
N'eo ket gwir a-walh da ano
Pa ne reer ouzit 'miz c'hwero".

Miz Meurz

Sav euz da wele don, mamm Vreiz ;
'Glevez ket o son en ez kreiz
Hag en-dro dit mouzeiou a-leiz ?

Ne glevez ket, tro an arvor,
Da vibien lonket gand ar mor
O hervel da houlenn digor ?

Ne welez ket, lein an Are,
Marheien Arzur adarre,
Brezel gante 'kreiz an arne ?

Bep sort mouzeiou spont a glever,
Mouzeiou Korred, mouzeiou reier,
O sevel euz al lanneier.

Noz-deiz 'vez klevet on tadou
Dindan mein braz ar beredou
Truezuz o huanadou.

Sav eta, Breiz, sav alese,
Hunet a-walh 'teus evel-se ;
Selaou ouz garm da vugale.

Miz Ebrel

Breiz ne varv ket, n'hall ket mervel :
Klevet he-deus oh he gervel,
Ha setu hi krog da zevel.

He dillad sul he-deus gwisket
Ha, war doull he dor 'n em lakaet,
E c'hoarz ouz ar bed dispaket.

Gand an eostig 'tri an draonienn,
Ar menez gand ar vesaerien,
Gand kleier Pask ar gristenien.

Ha Duzed⁴², evel gwechall-goz,
Pa bar al Loar a-zioh ar roz,
E ren koroll da hanternoz.

Dre-oll buhez, kan ha sklérder,
War an dervenn deliou tener,
Er brug Breizad⁴³ bleuñigou kaer.

O ! Breiz, pa zavez war da giz,
Pa zistroez d'ar yaouankiz,
Koantoh evidout ne welis.

Miz Mae

Sell 'ta, Breiz, ouz da vezelour ;
Paotrezig koant e oas neizour⁴⁴,
Ha setu-te plah yaouank flour ;

Tavañjeret gand aour melen,
Bleuñ avalou 'leiz da varlenn,
War da vuzell c'hwez-vad spern-gwenn ;

En-dro dit, 'vel eur gouriz glaz,
Ar mor islonkuz, ar mor braz
Dantelezet a gerreg noaz.

Bremañ 'kerzi d'ar pardoniu,
Leun da galonig a zoniou ;
Ha pa glevi ar biniou,

Ar vouez a bliij da beb Breizad,
Seder da zremm, beo da lagad,
Te 'gorollo gand da zaou droad.

Breiz yaouank, dindan heol Doue,
P'eo glan an oabl ha kaer an de',
Kemer da berz er garante'.

Miz Mezeven

Seul-vui ma teu Breiz war an oad,
Seul-vui tommoh e verv he gwad,
Ha n'ehan kammed da vravaad.

Pegen koant eo deuz ar beure
O tispak a-greiz he huñvre,

⁴² Duzed : ? Marteze "du-ze".

⁴³ Breizad : a Vreiz

⁴⁴ neizour : neizeur.

Eur vougenn hlaz war he gorre !

Pegen nerzuz, pegen laouen

E sav en êr he hanaouenn,

Pa darz ar Hreisteiz war he fenn !

Ha pegen splann 'vez da zerr-noz,

Pa bign war-zu ar baradoz

Teodou ruz he zantadou koz !

O ! pa zañser, braz ha bihan,

Breiz-Izel, tro-war-dro d'an tan,

'N eur bedi an aotrou Sant Yann ;

Pa ganer son ar Gouel Even,

Daoust ha te 'zoñj en Drouizien

Kousket dindan da zouar yen ?

Miz Gouere

Miz ar gwad ruz, miz an heol tomm,

O skei war ar pennou a-blomm,

A ra gand an oabl eur forn blom.

Koulskoude Breiz ah a digleemm,

Noaz he divreh, rouzet he dremm,

D'ar foenn daro gand filhier lemm.

Ha, pa vo dastumet ganti,

Savet ar wrahell 'tal an ti,

Breiz en em daolo da bedi.

Gwisket he dillac ar hranna,

Breiz a zeredo 'n eur gana

Beteg he mamm Santez Anna ;

Betgeg an iliz-veur neve'

'Leh ma tigoro heh ene

Askellou gwenn war-zu an neñv.

Kenavo 'darre, mamm dener,

Skeudenn aour a luh 'kreiz an êr !

Breiz a zistro kreñvaet d'ar gêr.

Miz Eost

Ne vez klevet sort ebed all

'Tre sav-heol hag an noz du-dall

'Med dornerezed o yudal.

Peleh emao, lazou-dorna,

'Lakae gwechall heb ehana

Leur da zon, douar da grena ?

Er bez, siwaz ! 'maoh diskennet,

'Leh ma vo prestig astennet

Oll giziou koz ar Vrezoned !

Ha koulskoude pa zelaouan

Pegen flour hiboud ar gwenan

Dre 'r parkadou ed-du gwenn-kann ;

Pegen laouen e sav en êr

Soniou luskelluz ar mesaer

Ha gwerz hallouduz ar hleier ;

E teu din eur gredenn dispont

Penaoz, 'hed an amzer da zond,

Moueziou Breiz biken ne davfont.

Miz Gwengolo

Ar holo gwenn, ar holo kraz,

'Zo 'korn al leur en berniou braz,
Hag an ed-du da zorna c'hoaz.

Euz ar berjeou tro-war-dro

E sav frealzuz dreist ar vro

C'hwez-vad an avalou daro.

Er pardoniou, erru pare,

Lod en em glev war an doare

Da zevel tiegez neve'.

Distrei 'reont gand an heñchou,

Dre zioulder an abardaeziou,

Kollet en o zoñjezonou ;

'Vel pa welfent, pebez an ken !

O nijal kuit da virviken

Deiziou kaer ha na deufont ken.

Ha Breiz a hoarz deuz he dousa

'Vel eur vamm-goz o tiskuiza

Dindan an heoliou diweza.

Miz Here

Tostaad a ra dem ar hañvou :

Ar houmoul a gresk en neñvou,

Ar velkoni er halonou.

Dre-oll e weler o charra⁴⁵

Tud paour, gand o zamm peadra,

O redeg war-lerh o bara.

Traou sakr bet digand ar re goz,

Irhier, presou, gweleou-kloz,

'Rank kuitaad ti, kér ha parroz.

« Kenavo, kleier benniget,

Korn douar en-deus on maget,

Ti a gontadennou karget ! »

Eüruz kouërijen fotbanet,

Pa'z int da vihanna manet

En Breiz, er vro ma oent ganet.

Avel a yud ha gwez a strak,

Deliou deuz ar bod a zistag :

Gouelet 'vo c'hoaz eun dro bennag.

Miz Du

Ha setu miz ar re varo :

O eneou kêz a zistro

Da heul klemm an avel garo.

A-gleiz, a-zehou, d'an traoñ, d'an neh,

Nijal a reont en peb leh,

Stankoh eged an deliou seh.

War an nor pa skofont tri daol,

'Tigor deze, lêz koan war an daol

Ha da bedi Doue 'n em daol⁴⁶.

Rag ar re-ze o-deus renet

Gwechall, buhez, nerz ha kened,

Komzet yez kaer ar Vrezoned.

Lared a reont dit : « Dalh mad

Giziou da vamm, giziou da dad,

Chom evelte bepred Breizad !

⁴⁵ o charra : ?

⁴⁶ 'n em daol ; fzi : 'n em daolont.

Mir ar feiz kristen, ar yez koz,
Ha ni 'roio dit on bennoz
Pa 'n gavim er Baradoz. »

Miz Kerzu

Evel an had, a-raog sevel,
E rank gortoz, breina, tevel,
Breiz adarre 'zeblant mervel.

An noz a wask war he gorre,
Hag e kousk bete 'r goulou de',
Dihun he halon goude.

Bremañ 'n hini 'glever beb noz
En-dro d'an tan, tennañ ar gaoz
Euz marvaillou an amzer goz.

Ar pez a zo bet a vo c'hoaz :
Peb Breizad en em zalho gwaz
'Vid ar stourmou 'vag dem warhoaz.

Mahet om bet, ne vefom ken :
On banniel 'zav uhel e benn
Mibien gadarn oh hen divenn.

War douar Breiz, tra ma savo
Tud kaled ha reier garo,
Hun a hall, biken ne varvo.

Distro (Sonadenn)

Bet on o vale bro 'pad eur miz⁴⁷ heb ehan.
Gwelet am-eus ar mor divent en e gaerder,
Ha dreist an noz du-dall o sevel er pellder
Al lagad burzuz stag ouz an touriou-tan.

Klevet am-eus tud vraz ha bugale vihan
O vond en eur gana dindan an heol seder,
O trouzal noz ha deiz fentuz ha dibreder,
O konta speredeg er giz "Parizian".

Bremañ, tavet an trouz, hag ar c'hoarz hag ar han,
Yennaet an heol, pellaet diouzin ar mor ledan,
Ha me distroet sioul ha didrabas d'ar gêr,

E tañvaan, eüruz dirag va zaolig voan,
Krog da daol, 'vel ma teu, va mennoz war baper,
Ar blijadur hwero da 'n em gaoud va-unan.

---

⁴⁷ 'pad eur miz : 'pad eur mizvez

Diskar-amzer (sonadenn)

Breiz a garan gweled, mamm-goz atao 'n he sa',
Pa bar warni sklérder an heoliou diweza,
Pa deu mouez vraz an traou da zioullaad dre ar bed,
Ha pa varv en oabl yen c'hvez-vad ar bleuniou bet.

Neuze, koant ha seder eviti da goza,
E lez he mantell vriz d'an douar da ruza,
Ha bep kammed ma ra mil delienn alaouret
A beg ouz ar vantell 'vel bagadou stered.

Kement ha ken bihan ma teu, dre forz bale,
He gwiskamant da drei en eur zae aour melen,
Ken e chom sebezet ha mud he bugale :

Deut da weled o mamm ken kaer hag an êle'
E stouont dirazi 'vel d'ober o fedenn
Hag a-greiz o halon e strink mouez an delenn.

D'ar barz Quellien

Malloz dit, kêr Bariz, lonkerez Brezonned !
Te 'zach aneze ganit, hag o rent bruzunet.
Eur mab speredeg-kaer he-devoa Breiz-Izel,
Hag e-nevoa c'hoantaet, siwaz ! he dilezel.
'Perga ? – Doue 'dle goud : me 'gred e vez peb den
Bountet gand eun êl du war-zu e blanedenn.

Darn a lavar iveau vez 'med en Pariz
Al labouriou spered paeet hervez o friz,
Hag ez eo on mamm Vreiz kalz re dano he yalh
'Vid galloud er sort traou lakaad arhant a-walh.
Gwir eo, Breiz paour ne bae nemed gand he halon :
Ma ne 'teus ken micher nemed kana pe zon,
Forz pegen brao da vouez, pegen kaer da spered,
En Breiz out sur a vel⁴⁸, sur a vara n'out ket.

Hemañ 'ta, pa glaskas beva gand e bluenn,
'Rankas mond da Bariz, bro ar skrivagnerien,
Hag e-leh chom didrouz da ruza 'nezi⁴⁹ er gêr,
Kuitad 'vid kêr an aour e vro dous Landreger.

Med, kaer en-doe mond pell, Breiz a begas outañ,
Chomet en e galon dremmet deuz ar c'hoantañ ;
E zoñj na noz na deiz ne droas diwarni,
Kresket e garantez dre nerz e velkoni.
E delenn a zonas neuz kaerra ma hall
Komz eur galon Vreizad forbanet en Bro-Hall ;
Biskoaz den divroet n'oe muioh 'vid hennez
Euz douar e gavell eñvor ha dienez.

Kement e kendalhas gantañ mennoziou Breiz,
Kement e hirvoudas he mil mouez en e greiz,
Ma soñjas, en dilez garo 'leh ma veve,
D'Arvoriz divroet sevel eur vro neve' ;
Hag eun nozvez e oe tud vatet en Pariz
Pa weljont eur goan vraz savet etre Breiziz
O komz hag o kana yez karet o zadou,
Brezoneg Sant Erwan hag hini Sant Kadou.

Chomet eo bet abaoe ar hiz kaer en he sa' :
Eno gand kaoz o mamm e teu da ziskuiza
Bugale Vreiz, ankouaet gante eur pennadig
An oll boan gouzañvet o klask dont pinvidig.
Eno, eur wech ar bloaz, Kellien a gave
Didu 'vid e spered, farnkiz 'vid e huñvre,
Hag e soñje gantañ e-pad eun nozvez c'hoaz,
E starde e vamm Vreiz etre e ziouvreh noaz.

Allaz ! ne welo ken nemed ezu lein an neñv
Ar vro guñv a gare, an traou kaer a gane :
Ne welo ken Ar Roh na mêziou Landreger,
Ar barz meur Kellien ne deuio ken d'ar gêr :
'Kreiz ma'h ee gand ar strêd, pleget moavad e benn
Ha nijet e spered 'trezeg e aochou gwenn,
E tegouezas eur harr, eur harr-houarn diloen
Hag a roas dezañ 'n eun taol e groaz-nouenn.

Laret mad e-nevoa Marzin an diouganer
'Teuje eun êrouant kriz, teñval ha pounner,
Da frika on gouenn-dud, da hlahari on bro,
Da lakaad on mamm Vreiz, siwaz ! da skuill daero'.

⁴⁸ sur a vel : notenn e galleg gand an oberour : "sûr de recevoir "du miel", c'est-à-dire, des éloges.

⁴⁹ 'nezi : e vuhez.

Malloz dit, kêr Bariz, lonkerez Vrezoned !
Te 'zach aneze ganit, hag o rent bruzunet.

Da Vrizeug

En Breiz, meur a gornig distro
A guz dindan e vez dero
Eur feunteun surzuduz, eun ano sant warni :
An dour sakr a-wechou 'gendarh da lugerni
O tegas soñj d'ar Vrezoned
Euz kredennou nerzuz an amzer dremenet ;
Med a-wechou mammenn ar fe',
Goloet a zouar, a gousk 'vel en eur be'.

Amañ, e sioulder ar vered,
Dindan eun dervenn, douaret,
E kousk iveau kalon V/Brizeug, barz bleo melen,
Eur galon hag e oe stag outi eun delenn,
Eur galon hlan hag a garas
Pep tra mad hag uhel, pep tra gwirion ha braz,
Eur galon hag e oe 'n he hreiz
Ken kaer mammenn zoniou 'vel ma zo bet en Breiz.

Amañ ar barz, fêz en za'
'N em astennas da ziskuiza,
Bet gantañ baleet broiou lorhuz ha kaer,
Tañvaet pinvidigez ha plijaduriou kér,
Ha bet atao gwelloh gantañ
Dreist ar brasañ kériou, dreist ar broiou koantañ,
E dammig Breiz keid all kollet
'Tre koabrennou teñval ha moriou dirollet.

Forz pegen pell en em gave
Êzennou distan a gleve
O c'hweza 'n e skouarn telennadur Arvor ;
Derhel 'ree war e dro moueziou kuñv an eñvor
O tisplega dezañ douster
E vloaveziou kentañ c'hoarzuz ha dibreder,
Hag o tisklêria d'e spered
Taolennou dudiuz ar vro vuiañ-garet.

E donderiou kuz e ene
Dremm al lanneier, ar mene',
Ar hoajou braz, an dud kaled, ar mor garo,
Kement nerz dizanvez a zach war an distro
Kalon peb Breizad forbanet,
'Vel lizerennou tan da viken garanet
A chome beo ha divarvel
Evid degas paotr Breiz war e giz d'e gavell.

Dreist-oll, e deun an deiziou bet,
Eun dremmig flour ha brao-meurbed,
'Vel hini eun êlig war-nij 'kreiz eun huñvre,
A vousc'hoarze ken dous ha dispak ar beure
'Vid e hervel 'trezeg ar vro
'Leh ma red douriou sklêr dindan peziou dero,
'Leh ma sav dreist al lann peziou dero,
'Leh ma sav dreist al lann seder
Mouez skiltr ar vêsaerin ha kan an alhweder.

Hag eun droad war an avel

Da gleved eur zon o sevel
Hag a lakaas parkou Breiz-Izel da dridal,
Telenn ar varzed koz da ziston er bed all,
    Hag a daolas war lesano
Eur vleuñvennig ed-du ganet en Arzano
    Eur sked na vo biken trehet
Gand ar pinvidikañ nag ar c'hoantañ merhed.

Diwar neuze, peurentanet,
Brizeug ne oe ken ehanet
Da gana meuleudi da dud ha da draou Breiz ;
Koulz en galleg dispar, koulz en brezoneg reiz
    E teskas d'ar bed e veve
Eur ouenn dud dizeblant ouz ar giziou neve',
    Feal d'o yez, d'o hredennou.
Diankoua o spered ha kaled o fennou.

Kana 'reas ar jabadao,
Ar baotred kreñv, ar merhed brao,
O trei, kammet o garr, ouz merk ar biniou,
Peuh ar mêziou laouen, kaerder ar pardoniou,
    Ar gouener hag an dervenn,
Aour splann ar valaneg ha kozni ar peulven⁵⁰,
    Ha c'hwez-vad ar bokedou goue'
Krap ouz ar hleuniou glaz en disheol euz ar gwe'.

Dilamm a reas an dispriz
Taolet war chouk an Arvoriz
Ha war o yez santel gand tud dianaoudeg :
D'an oll e tiskouezas na mad na talvoudeg
    Eo 'vid eur bobl chom stag a-bell
Ouz ar geriou kentañ 'luskellas he havell,
    Ha bete deun an Tremenet
Astenn eur gwriou yah 'vel re ar Vrezoned.

N'oa ken aon neemd e tehfe
Digand Breiz he yez hag he fe',
He gwiskamañchou koant hag he stummou gwechall ;
Nemed e peurdrehfe warni spered Bro-Hall,
    Hag e teufe he mibien baour,
Sachet war-du sav-heol gand sorhenn glañv an aour,
    Da 'n em goll, korv, ene, madou,
Unanigou beuzet 'kreiz mor ar broadou !

Gwel't en-doa, siwaz ! o toned
A-dreuz d'ar mêziou spouronet,
E henou leun a dan, eul loen houarn garo,
Hag ah ee 'n eur vlejal war-eeun 'vel ar Maro :
    Krena 'nevoa greet an deiz-se
Gand aon e pladfe Breiz tro-pe-dro, marteze,
    Dindan neventiou estren,
Nijet e huñvre kaer digantañ en poultrenn.

Eur sort soñj, nehuz ha pounner,
A gontammas, 'vel flemm eun naer,
Gwad tener e galon gand ar studi brevet :
War e damm korv dister e trehas ar hleñved,

⁵⁰ ar peulven : peulvan.

Hag eun devez diou wech c'hwero,
Gand an Ankou trubard skoet pell diouz e vro,
War e dro eur mignon hepken,
Ar barz, 'vid er bed-mañ, 'davas da virviken.

Med, galvet gand ar Vrezoned,
E gorr kêz a hallas doned
War e giz, ha setu penaooz e tistroas
D'ober e gousk amañ⁵¹, dindan gwarez ar Groaz
'N oa bet en e veo divennet,
Eun dervenn 'uz d'e benn 'vel en-doa goulenet,
Ha tro-dro dezañ douar Breiz,
Ar vroig bet ken stard he harantez 'n e greiz.

Ha dreist an oabl e ene glan
'Oa pignet tre d'ar broiou splann
'Leh m'emañ degemer an dud vad gand Doue ;
Hag evid e baea deuz oll boan e vuhe'
An Aotrou da varz an Arvor
'Roas eur garg uhel, eur gevridi enor :
Derhel d'e vro harp ha skoazell
'N eur chom da virviken El-Mad war Vreiz-Izel.

Miz Gouere 1903.

---

⁵¹ amañ : notenn gand an oberour : En bered ar Garnel, en Oriant.

Da Fañch an Uhel

(Laret dirag e zichern en Plouared d'an 2 a viz Gwengolo 1906)

Gwesklen, an Tour-Alvern, Arzur tri ha Gradlon,
Bet gante 'vid o bro stourmet a-greiz kalon,
E lintr o skeudennou dirag an heol melen ;
Ha te, Fañch an Uhel, soudard braz an delenn,
Setu-te adsavet evelte divarvel,
Azganet e-tal da gavell.

Distroet out en-beo war dachenn Plouared,
E-kreiz an dud, an traou, an taolennou karet,
Da vro dous Landreger o tibun en-dro dit,
Evel neud a gant liou war eur pikol gwerzid,
He mêziou glaz, he gwez kanuz, he hoabrenn vriz,
Gwenojennou da yaouankiz.

'Dreg da gein an iliz 'leh m'out bet badezet,
Dirazout ar gambrig 'leh ma 'teus studiet,
Dindannout douar sakr bet en bered gwechall ;
Du-hont, keit ha ma hall an daoulagad furchal,
Maner koz Kerarborn⁵², kuzet 'kreiz ar glazur
'Vel ar mor enezenn Arzur.

Bremañ 'teuio bemdez da galon da dridal
Hag eur c'hoarz eüruz da dremen war da dal
Pa glevi diwar da zichern tud kaloneg
O komz hag o kana distag ar brezoneg,
Ha da varzaz o ren, desket d'ar vugale
Euz an eil rumm-tud d'egile.

Keit ha ma vo miret enoruz en on bro
Yez, giziou, kredennou, mennoz on zud varo
Yez, giziou, kredennou, mennoz on zud varo,
Keit ha ma vo dre Vreiz kendalhet da gerzad⁵³
War da roudou, gand da ziviz : "Bepred Breizad !"
Te 'vo seder aze war da vén prezeger,
Te 'gomzo 'kreñv heb lared ger.

Kreñvoh 'vid mouez ebed ganet 'tre diouvuzell,
Da skeud hepken ha da skweriou, Fañch an Uhel,
Da bevar horn on Breiz, a gaso eur gelenn
Hag a zeblanto dem he hleved evel-henn :
« Dalhit atao, Breiziz, dalhit kement a ro
Nerz d'ho spered, kaerder d'ho pro. »

Baleit sonn war-zu an heol hag ar sklérder ;
Grit evel ho tud-koz, stourmerien dibreder
Hag a drewe ar bed o klask tizoud an Neñv ;
Kerzit gand hoh amzer da heul ar wirione'
Ha bezit oll, Breiziz, Republikaned vad
Prest 'vid ar Frañs da skuill ho kwad.

Med arabad gwintañ ar wezenn vilvloavezieg
A zoug ouz he bodou ar frouez aour keltieg :

⁵² Kerarborn : notenn, e galleg, gand an oberour : Le manoir de Kerarborn, berceau de la famille Luzel.

⁵³ da gerzad : da gerzed.

'Vel mibien Iwerzon, Bro-Gymru ha Bro-Skos,
En-dro d'an tan nevez mirit al ludu koz ;
Lezit bleuñ el liorz, huñvre war an ene,
Mougenou glaz 'uz d'ar mene'.

Mirit va Breiz 'vel ma kanas en peb amzer
Dre ganaouenn ar bobl ha dre zon ar mesaer,
'Vel am-eus bet klevet he halon o poulza,
Horolaj beo re gaer da zerhel en e za' ;
Neuze da virviken e chomo pez eo bet :
Ar vro goanta 'zo dre ar bed. »

Ya, senti 'refom oll ouz da vouez, barz karet :
Neb en-deus eveldout poaniet ha labouret
'Vid e vro, heb espern an arhant nag an aour,
Ken preder ouz ar gwir ha ken mignon d'ar paour ;
Neb a zo bet 'veldout Brezon penn-kil-ha-troad,
Hennez 'zo den a guzul mad.

Da Prosper Proux

DA BROSUPER PROUX

Set-hu te za-vet war zi-chenn, Deut a-dar-re d'ar sklê-ri-jenn Prosper, Sell a-mân war da dro Berniou tud a bep korn ar vro, O li-da gouel braz en éñ-vor Da wella kâ-ner an Ar-vor.

Setu-te savet war zichenn,
Deut adarre d'ar sklêrijenn,
Prosper ; sell amañ war da dro
Berniou tud a bep korn ar vro,
O lida gouel braz en eñvor
Da wella kaner an Arvor.

Distroet out da Werliskin,
'Leh ma sonas da vouez lirzin ;
'Leh m'eo garanet peurbaduz
Koun ar spered ken gallouduz,
Ken seder, ken prim, ken goapaer,
A verve dindan tok Prosper ;

Koun an teod flour ha dilikad,
Ken lemm a-wechou da bikad
Ma lare, bep taol minaoued,
Meur a Dregeriad badaouet :
« Daonet ! evid eur Hernevad,
Hemañ 'zo distagellet mad ! »

Hogen, te 'vroude heb gwada,
Te 'roe lamm heb dibrada,
Te 'laoske da nijal en noaz
Geriou dibikouz ha dinoaz ;
Biskoaz na da gomz na da gan
Da zen ebed n'o-deus greet poan.

Da werziou, 'vad, o-deus kavet
Hent meur a galon hlaharet :

Euz a gleved⁵⁴ son da vombard
Euz a gleved kan da zoudard,
Nag a vammou, nag a dadou
'Ruillas an dour gand o jodou !

Ped a zo bet, ped a vo c'hoaz
Diduet o lenn da varzaz,
Livet enne ken speredeg
Taolennou tapet 'n eur redeg,
Kildroiou techou fall an dud,
Mil fentigell ha mil burzud !

A ! perag n'out ket amañ ken⁵⁵
Da verka krizder an anken
A stardas oll galonou Breiz
War-d AOL strak eur brezel direiz,
Pa gerzas on zud kaloneg
En eur gana d'al lahadeg ?

Te 'tje roet a-zoare
Da bep soudard e vod lore :
D'ar re 'stourmas taer ha dispont,
Ha d'ar re 'zo marvet du-hont,
Yaouankizou flamm kinniget
D'ar Frañs gand on Breiz venniget.

Roet az-tje peb a damm
Da ziswallerien "mab o mamm"
D'ar re 'deus bet greet er gwasked
Brezel didrouz an "ambusket"
Hag a zo deut bravig d'ar gér,
Kreñv o haoz ha dizrast o ler.

Te 'tje meulet a vouez kreñv
Tud koz ha merhed an a-dreñv,
O terhel penneg da hada
Evid ar Vro danvez bara ;
Rag da vombard 'vije warni
Eur zon prest evid pep hini.

Evel ma tenn mengleuzier Gwik⁵⁶
Euz douar paour mein pinvidig
Da zevel tier kaer-meurbed,
Evel-se te 'teus dibabet
E-touez ar bobl, war beb muzell,
Pep gwella deuz yez Vreiz-Izel.

Gand ar bleuniou kavet eno
E-teus fichef kanaouennou,
Soniou, gwerziou, mojennou drant,
Eur bagad dimezelled koant
A ra d'o zad ha d'an Arvor
Evel eur gurunenn enor.

Gand eur falz aour e-teus medet,
'N eur vragal dre bark ar spered,

⁵⁴ Euz a gleved : ouz o kleved

⁵⁵ n'out ket amañ ken : n'emaout ket amañ ket

⁵⁶ mengleuzier Gwik : notenn e gallg gand an oberour : carrière voisine de Guerlesquin.

Eun horzenn ouesk gwiniz daro,
Yah ha kras, hag en em viro
E grignol ar han hag ar zon,
Tra ma vo Breiziz a galon.

Sonet kaer he-deus an delenn
E-toa disfi rag he herden ;
Kleved 'hellez war an avel
Mouzeiou barzed all o sevel,
Ha kalz aneze ne ganfent ket
Ma n'o-dije ganit desket.

Diskuiz bremañ war da zichenn,
Prosper, e-giz ar gouërien
P'o-devez greet eul labour brao ;
Dibreder ha c'hoarzer atao,
Taol da lagad war gerz an traou,
Digor da skouarn da zelaou.

Pa glevi, 'benn forz bloaveziou,
Tud o kana c'hoaz da werziou,
Te 'zavo da benn, o soñjal
E vi bet eun harp mad gwechall
Da genderhel stard en he sa'
Breiz yaouankaet en eru goza.

(Laret gand an aozer dirag skeudenn Propser Proux d'an 22 a viz Gouere 1919).

Da Vleimor

Ar-lerh koén e vuhé ér bé e tiskuihein
(Gwerzenn er Marù, Bleimor)

Diskennet out er bez, Bleimor, a-raog an oad,
Evid divenn ar Vro skuillet gand da wad ;
Ha da gousk a zo don, mab meur a zen a vor⁵⁷,
Dindan douar Arvor,
Eur groaz vén keltieg o terhel dit eñvor.

Trouz ebed en-dro dit nemed klemm ar mor braz,
Pa richan eun evnig o kluda war da groaz,
Pe mouez aveliou Breiz o vond dreist ar vered
Kañvuz ha glaharet,
O hirvoudi noz-deiz d'o harz muia-karet.

Debret koan, deut an noz, mab-den en em astenn
Da gemer e ziskuiz ; ha seul-vui m'eo bet tenn
Ha kaled e zevez, seul-vui, pa vez dizoh,
E tiskenn pounnerroh
War e zaoulagad fêz ar sioulder hag ar peoh.

Te, Bleimor, 'zo bet kriz da zevez penn-da-benn :
Merket a-vihanig 'vid eur wall blanedenn
Ha deut e-touez an dud dre zor ar baourente',
N'eh-eus tañvaet gante
Nemed tristidigez, anken ha c'hwervente'.

Med, o tarempredi hent striz an dienez
Ha gwenojennou paour ha noaz da vamm-enez,
Pa glevas o kana gand he mouez dreistdenel
Gwir Awen Vreiz-Izel,
Hag e teuas ennout eur barz meur da henel.

Ma ne ginnigas dit dorn yen an Tonkadur
Na madou nag eurvad, na c'hoarz na plijadur,
Eun delenn az-teus bet a-sort ma oe klevet
Abaoe meur a gantved
Hini 'bed all o son ken c'hwek d'ar Vrezoned.

Ma ne vuzulas dit ar Blanedenn hwero
'Med eur pennad devez echu 'kreiz an ero,
An enor az-teus bet da vervel 'vid Bro-Hall
DisPont ha didamal,
'N eur brena gand da wad eürusted ar re all.

Ar gwall daol a skoas 'hanout-te d'ar maro
A lakaas da devel war an heveleb tro
An delenn vurzuduz 'oa stag ouz da galon
Hag ar mil mouez wirion
A strinke deuz da greiz evel euz eur puñs don.

Med, pa dav an delenn, 'talh da voudal en êr
Eur vouez manet enni spered an telennner ;
Dreist an oll moueziou-ze 'vez miret gand enor

⁵⁷ meur a zen a vor : er skrid orin : meur a dud a vor. – Fazi a veze greet aliez.

Da hini-te, Bleimor,
A vevo da viken e kalon tud Arvor.

War da vez 'taoulino tud yaouank ha tud koz :
Gallaoued ar reter, Kelted an hanternoz,
Breiziz a beb rann-bed, soudarded a bell-bro,
Ha kalz a gemero
Kentel war da vuhez koulz ha war da varo.

Tud pinvig a deuio, stouet o fenn gente,
Da houlenn diganit, Pried ar Baourante',
An doare da denna douster euz an daelou,
Kaerder euz ar gwallou,
Ha soniou divarvel euz tan ar brezeliou.

Diou vamm o-deus gouelet hag a ouelo warnout,
Brevet o halonou dre grizder an darvoud
A ziframmas he mab digand unan aneze
Hag, e-kreiz ma kane,
A laeras d'e Vamm Breiz braz-meur enezenn Groe.

Diskuiz eta, Bleimor, harpet war da zellid,
Heb keuz d'an delwenn bet ankouaet sevel dit :
N'eus forz pegen didrouz 'vo da gousk diweza,
Te eo treh d'an Ankoua,
Ken braz en ez kourvez 'vel neb all en e za'.

Aveliou Breiz

(War an heveleb ton ha "Son ar jistr")

Pez a lak va halon da ranna
Abaoe 'm-eus dilezet va bro,
Eo dre ne glevan mui o kana
Aveliou Breiz er gwez dero ;
    Amañ 'son hepken
    Eun avel anken,
'Vel o ouela traou kollet da virviken,
    Eun avel kriz ha garo
    Evel klemm ar Maro.

Er gêrig koant e-leh m'on ganet
'Veze klevet eur ganaouenn
A-greiz ar bleun nevez diwanet
O sevel seder ha laouen :
    Dindan heol an hañv
    O sklêrijennañ,
Eun avelig flour a zegase gantañ
    Mouez hallouduz ar mêziou
    Ha c'hwez-vad ae bleuniou.

Pa zihouinit ar mén-higolenn
War-dro Gouel-Yann er prajeier,
Êzennou kanuz 'vel eun delenn
A niye noz-deiz dre an êr :
    Ha pa dremene
    C'hwez ar foenn neve'
Pep kalon er vro gand dudi a verve,
    Dre oll ne veze klevet
    'Med soniou eürusted.

Pa groge ar mesaer da gana
D'an abardaez war ar mene'
Ha deut an devez da zistana,
An vel noz a zihune,
    Hag a yee en-dro
    Skañvig dre ar vro
'N eur gonta kaojou d'an deiligou dero
    'N eun digeri d'an ene
    Dorojou an hueñvre.

Pa deue krozmol ar gorventenn
E-kreiz an noz du da zevel,
Mouez va zud varo a intenten
En avel yud oh va gervel,
    Hag o lavared :
        « Dalh feal bepred
D'ar yez ha d'ar giziou on-deus-ni karet,
    Chom atao en Breiz-Izel
    Da veva, da verval ! »

Ouz va zud-koz n'am-eus ket sentet
Greet am-eus fae war o lavar,
Ha setu-me, dervenn displantet,
Kollet ganin va gwir douar !

Pegoulz e klevin

O son en-dro din

Aveliou gwechall ken fresk ha ken lirzin,

Peur e savo adarre

Heol Breiz war va gorre ?

Disput

etre eur Breizad eet en kér hag eur Breizad manet war ar mēz

DISPUT

*etre eur Breizad aet en kér hag eur Breizad manet
war ar maez.*

The musical score consists of three staves of music in 6/8 time. The lyrics are integrated into the music, appearing below the notes. The lyrics are:

La-var d'in-me, Ken-vro-ad kêz, Eus an dou-ar pe-tra den-
-nez, Ne-med chouez-enn ha di-e-nez? N'e-man ket va foan vit-ne-
-tra: an dou-ar a ro d'in ba-ra Hag eur vu-he deus ar-c'hae-ra...

Ar Hériad

Lavar din-me, kenvroad kêz,
Euz an douar petra 'dennez
Nemed c'hwezenn ha dienez ?

Ar Mêziad

N'emañ ket va foan evid netra :
An douar a ro din bara
Hag eur vuhez deuz ar haerra.

Ar Hériad

Da labouriou 'vez divalo,
E-kreiz ar pri, dindan ar glao,
E riskl da baka da varo.

Ar Mêziad

Divalooth c'hoaz da re-te,
'Kreiz poultrenn ha moged beme'
Hep kan, nag êr na librente'.

Ar Hériad

Hogen, euz va diézamant
Me 'vez digollet gand arhant :
Deuz unan dit, me a douch kant.

Ar Mêziad

Goude ma touches goprou kaer
Te 'gav buan o flas en kér
Ha te 'zistro paour-du d'ar gér.

Ar Hériad

Nag a blijadur on-deus-ni
Gand an "teatr" hag ar c'hoari !
Te 'vez poaz gand ar velkoni.

Ar Mêziad

Ya da ! eur wech bep pemzeg de⁵⁸,
E vez klevet da hoarzin-te ;
Me 'vez seder noz ha beure.

Ar Hériad

Em labouriou me 'wel bepred
Ijin an den hag e Spered
O tispak gand nerz ha kened.

Ar Mêziad

Pa boanian war va labour kouër
Me 'wel lugernuz en oabl sklér
Braster ha galloud va Hrouer.

Ar Hériad

Me 'gav da zisjuiza bemnoz
Eun ti dalhet kempenn ha kloz,
Kement ha maner "Koad-an-Noz".

Ar Mêziad

'Vid ma zi da vezañ dister,
Pa 'n em gavan, me 'vez er gér,
Frank warnon, dizaon rag al laer.

Ar Hériad

Pa zegouez va deiziou dihan,
Gand va moneiz e kemeran⁵⁹
Pe hent-houarn pe kirri grann.

Ar Mêziad

Me 'h a bep sul d'an overenn
Etre diou rengennad spern-gwenn :
Ne baean sort evid tremen.

Ar Hériad

Me 'zebr kig mad hag a ev gwin,
Evid chom nerzuz ha lirzin
Da labourad ha da hoarzin.

Ar Mêziad

Daoust ne zebran ket a voued flour,
Daoust n'evan nemed jistr pe dour,
Me 'zo beh dit en peb labour.

Ar Hériad

Me ruill da heul va flanedenn,

⁵⁸ pemzeg de' : er skrid orin : pemzek-te, hervez an distagadur.

⁵⁹ e kemeran : galleg.

Distag va muzell a bedenn ;
Dizamm va spered a gredenn.

Ar Mêziad

Me 'vale gand hent an never,
Ha pa varvin, 'm-eus an esper
Da vezañ deut mad d'am Zalver.

Ar havell

(War an heveleb ton hag "ar Zoudard divroet").

Eur Breizad bihan 'zo ganet
Hag ar hleier deus kanet
Evid degemer er vuhe'
Ar bugel deut a-berz Doue.

Distro d'ar gêr, braz ha bihan,
E vez greet eun tennig alan,
Eun ehan 'kreiz al labouriou,
Eun tammig gouel 'kreiz ar poaniou.

Degaset eo tomm war an daol
Ar zoubenn fresk kig-sall ha kaol,
Ar wella soubenn 'vez debret
Gadn levenez pa vez pebret.

Ar jiistr a red er gwerennou,
Hag heol Breiz a daol e vannou
War dremm ar bugel o c'hoarzin
En e gavell gwenn, ha lirzin.

Hag an tad kerkent o sevel
E werenn 'trezeg ar havell :
« Joa ra ganit o saludi
An degved bugel deut em zi.

Setu deom eur mevel neve'
Hag ouz e heul kant skoed leve⁶⁰,
Gand ma savo gren ha difall
'Vel m'eo diwanet ar re all.

Forz pegement a vugale
Pa vent divahagn da vale :
Ni 'oa pemzeg e ti va zad,
Oll on-deus greet fortuniou mad.

Ni koulskoude n'on-deus netra
Med on foan da honid bara ;
Poan divreh a gavim bepred,
Ha Doue d'an neh pa vo red.

Ra gresko on faotrig bihan
D'ober iveau fae war ar boan,
D'ober eur gwir Vreizad, eun den
Reud e zivreh, stard e gredenn !

Ra vo, gand Doue d'e zikour,
Distagellet ha teodet flour
Da gomz ar yez koz brezoneg,
Yez an dud eeun hqa kaloneg ! »

Neuze, 'kreiz ar stokadeg gwer,
Pep hini 'zistag e damm ger :
« Yehed d'ar vamm, yehed d'an tad,

⁶⁰ kant skoed leve : notenn e galleg gand an oberour : Un dicton populaire considère le nouveau-né comme apportant 300 francs de rente.

D'ar vugale, avantur vad ! »

Led du-hont, er broiou uhel,
Pa zegouez d'eur paour-kêz bugel
Dond war eun tiad Brezoned
Pell diouz o bro goz forbanet ;

Deiz ar vadeziant, aliez,
'Vez devez a dristidigez
'Leh ne zoñjer nemed eun dra :
Eur genou muioh da vaga.

Er hêriou 'vez red sellez piz
Ouz ar gonidou 'dap ar miz ;
Rag er hêriou ar vugale
Ankoua degas leve gante.

Maro ar houër

Eun nozvez a viz Mae steredennuz ha splann,
En e di-plouz, e-kreiz eur chapelig gwenn-kann,
Job "kreñv" 'zo astennet, dinerz da virviken,
E dud en-dro dezañ, divuzul o anken,
Frealzet koulskoude o soñjal ez eo bet
Penn-da-benn e amzer den mad hag eeun-meurbed,
O soñjal eo eet kuit gand bennoz e Zoue
Hag eo bet e varo ken kaer hag e vuhe'.

Du-hont, e lein an ti, tro-war-dro d'an oaled,
Dirag ar hlaouiassenn gaerra m'heller gweled,
E vignoned a varn 'treze a vouez izel
Ar houër dispar, kouezet 'vel eun den a vrezel,
Kouezet 'kreiz e labour, 'kreiz e nerz hag e vrud,
En eur stourm 'vid bara ha 'vid eurjad e dud :

« Biken, e lavaront, biken ne vo kavet
Eur galon ken tener en eru horv ken kaled,
Eur mestr ken mad d'ar paour, ken reiz ouz ar mevel,
Eun teod ken flour da gomz ha ken fur da devel.
E freill a zistone spontuz war al leuriou ;
Anvezoud a reem oll e voudenn er hleuniou,
E vomm havreg er park hag e daol falh er prad.
Den a nerz, a furnez, a zorn hag a lagad
Skwer vad ar gristenien hag ar wir Vrezoned,
Job "kreñv" a chomo beo dre goun e vignoned.
Aliez e savo e gaoz en nozveziou
'N eur vutunad e-tal an tan, hag a-wechou,
'Tro an abardaez-noz, 'vo gwelet marteze
E skeud braz ha didrouz o rodal dre aze. »

Setu dispak an deiz lugernuz ha lirzin,
Hag an heol eur wech c'hoaz a deu da vousc'hoarzin
Ouz ar houër 'n-eus keid all c'hwezet ha labouret
Dindan mignoniez e vannou alaouret.

Berniou tud, deredet a bevar horn ar vro,
A gimiad gand eur pok diouz an hini maro
En eur ouela doureg, ken ma teu an arched,
Ha setu dremm Job "kreñv" da virviken koachet.

Evid dougen e vestr e stager ouz ar harr
Ar marh 'veze gantañ o trei tu d'an douar,
Hag a zeblant iveau, teñval ha koz e Benn,
Goud a beleh zo⁶¹ deut ken kañvuz goueladenn.
'N em gavet ar beleg, e tibrader kerkent :
Rag ar vourh a zo pell, ha digompez an hent.

Ha kuit ar paour-kêz Job digand ar gêrig koant
'Leh ma veve pell 'zo dibreder ha dihoant ;
Digand e dud, digand e draou, digand e di,
Digand an edou kaer 'oa en sell d'o medi,
Digand ar prajou glaz leun a hwez-vad bleuniou,
Hag an evned a gan hed-ha-hed ar hleuniou.

Biken ne zistroio dre eno da vale :
Noz ha deiz 'vo bremañ kousket en eur gwele,
En eur bez toullet don e goueled an douar,
'Leh ma vo e-unan, dall ha mud, ha bouzar.

⁶¹ zo : ez eus (tregerieg).

Hogen, dreist e gory paour, pa vo eet en poultrenn,
Karantez ar re veo n'ehano ket da ren :
Bokedou an eñvor a zavo 'uz d'e benn,
Kaerraet gand an daelou, ar gliz hag ar bedenn :
Ha mouez kañv ar hleier, gwech ha gwech o kana,
A luskello ar houër en e gousk diweza.

Med pa varv, unanig kollet er milierou,
Eur Breizad dianvez dre vraster ar hèriou,
'Vez kaset gand e dud, da daou, tri amezeg,
A-hed ar ruiou hir, dizeblant ha trouzeg,
Pella ma vez gallet, 'leh ne deuio biken
D'e gaoud na son kleier, na pedenn nag anken.

Hun ar barz

Tost d'ar mor don, e-kreiz peuh santel ar vered,
E goueled Breiz-Izel, e vro vuia-garet,
Ar barz 'zo douaret.

Bizied e zaou zorn skoulmet war e varlenn,
O starda nerzuz c'hoaz kerden aour e delenn
Tavet da virviken.

E zaoulagad gantañ digor frank divalvenn,
E skouarn o selaou petra 'gan ar wagenn
D'an avel a dremen ;

O selaou ma tegouez d'an êzennig klouar
Degas beteg e ve trouziou pell an douar,
Levenez pe glahar.

Hag e trid e galon o kleved e sav c'hoaz
Dreist oll moueziou e vro, dreist-oll groz ar mor braz,
Brezoneg sort biskoaz.

Euz Kerne da Leon, euz Gwened da Dregor,
Soniou telenn a nij war gein an avel vor
Bete broiou Tramor.

Hag, o weled erru pez a oa diouganet :
Unvaniez, emgleo 'tre an oll Vrezoned
Bet keid-all daourannet ;

Ar barz, skuizet e benn gand huñvreou ar bez,
E galon sederraet, e spered distlabez,
A vorgousk adarre.

Ar pal n'e dizer ket

(*Levani oculos meos in montes*)

I

Ar baleer, o vond dindan heol ar mintin,
A wel eur vogenn hlaz, koantoh 'vid ar bleuñ lin,
O tispak 'vel eur pal burzuduz er pellder,
Hag a vale skañvoh e droad, muioh seder.

Hebdale, 'kav dezañ, 'vo tizet ar pal koant :
Douget gand e gredenn, kennerzet gand e hoant,
War gaerder ar menez staget e zaoulagad,
E talh da vond a-raog, atao 'n eur vuannaad.

Med, dre ma sav an heol 'n eur greski nerz e dan,
E tigor an dremmwel, ha ledannoh-ledan
Ar blénenn a ziguz du-hont, en e goantañ,
Ar pal n'en-deus greet 'med tehel digantañ.

Kaer e-neus bet bale, bale, bale bepred,
E wel keit ha biskoz, er huz-heol alaouret,
Kaerraet o tond warnañ an noz du da ziskenn,
Ar pal en-doa c'hoantaet ha n'e dizo biken.

II

Evel-se, dindan heol laouen ar yaouankiz,
Hent kaled ar vuhez gwechall a gemeris ;
Ha tremen tri-ugent bloavez am-eus kerzet,
Gand pal koant an Eurjad sachet ha kennerzet.

Ken splann hag eun tantad Gouel-Yann war ar mene',
Dirag va daoulagad ar pal a lugerne,
Ma kave din n'am-oa nemed va dorn d'astenn
'Vid degouezoud ganin eurjad leiz an dachenn.

Mezd, kaer am-eus bet mond gand an hent, mond atao,
Astennet va divreh etrezeg ar pal brao,
Ar pal a zeblante ken tost ha ken lirzin
N'en-deus bet greet biskoaz 'med pellad diouzin.

Ha bremañ, an Noz-Veur o tond war va gorre
Ar pal bet dirazon atao 'vel eun huñvre
A zo teheth pelloh evid biskoaz, gwisket
Gand koantiri dispar an traou n'o zizer ket.

III

Hogen, pa deuio lenn⁶² an Noz-Veur da zevel,
Me 'gred e klevin mouez an Arhêl o hervel
Ar re 'devo kerzet troet o daoulagad
Ouz ar meneziou glan 'leh ma ren an Eurjad.

⁶² lenn : notenn, e galleg, gand an oberour : lenn = voile.

Pa ne vefom ken

(*Kinniget d'ar Varzed, va henvreudeur*)

'Benn eur penandig amzer e tiskennim, barzed,
'Leh ne vo ken na kanet, na gouelet na c'hoarzet :
Taolet on beh a-gostez, levezenez pe anken,
Ni 'vo eet da ziskuiza, ne vim let amañ ken.

Lapoused a richano bravoh evid biskoaz,
Kleier ar badiziantou seder a zono c'hoaz ;
Gliz ar vleuñ a zivero takennig ha takenn.
Ni, barzed, en on gwele ne glevim netra ken.

'Uz d'on fenn ar vugale 'hoario dibreder,
Tud yaouank a dremeno karanteg ha tener,
En on bez tudd hlaharet a hoantaio diskenn ;
'N on halon-ni, kenvreudeur, netra ne fiñvo ken.

E peb gouel, e pep pardon 'vo kendalhet atao
Sonadeg ha kaniri, koroll ha jabadao,
Marteze deuz on gwerziou 'vo kanet c'hoaz zoken ;
Den n'evo soñj ouzim-ni, ne vim eno ken.

Med, ma tegouezfe, siwaz ! da Vreiz bezañ mouget,
Troet en Gall on mibien hag on lorh en moged,
Kouezet on yez, on broad en ankoua da viken,
Ni n'on-do ket da ouela... ne vim ket eno ken.